

Kirken *i* dag

TEMA | Inspiration udefra

Inspiration fra Church of England. Se side 16

Migranter og folkekirken. Se side 18

4

22

24

TEMA | Inspiration udefra

Indhold

- 3 ”Åbenheden mod det andet er en mulighed og ikke en trussel”
af Henrik Bundgaard Nielsen
- 4 I mødet med det anderledes
af Harald Nielsen
- 6 Det personlige møde i udlandet – 3 indlæg
af John Kingo Christensen, Villy Mølgaard og Berit Schelde Christensen
- 8 Hvordan henter jeg viden udefra?
af Jonas Adelin Jørgensen
- 9 Inspiration fra engelske landkirker
af Christina Rygaard Kristiansen
- 10 Hvor putter vi det internationale samarbejde ind i en dansk sammenhæng?
af Jørgen Skov Sørensen
- 12 Europa – den luft vi trækker
af Peter Skov-Jakobsen
- 14 Stor inspiration udefra til Grøn Kirke i Danmark
af Keld B. Hansen
- 16 Inspiration fra Church of England
af Else Hviid
- 18 Migranter og folkekirken
af Birthe Munck-Fairwood
- 20 Kirken er et brugshus
af Ib Ehlers Jørgensen
- 21 Kirke på vej – nye former for kirke i Roskilde Stift
af Peter Tingleff
- 22 Den nødvendige inspiration udefra
af Lars Sømod
- 24 ”Kirche der Stille” – Stilhedens kirke i Tyskland
af Jette Dahl
- 26 For mange kirker – eller for få ideer?
af Henrik Bundgaard Nielsen
- 28 Inspirationen fra keltiske vildgæs på Iona
af Per Vibskov Nielsen
- 30 Liturgisk fornyelse med inspiration udefra
af Povl Götke og Christina Rygaard Kristiansen
- 31 Nyt fra Kirkefondet

Nr. 4 | december 2014

13. årgang

ISSN 1601-8230

Udgiver: Kirkefondet, Peter Bangs Vej 1,
2000 Frederiksberg
Tlf. 33 73 00 33
E-mail: kirkefondet@kirkefondet.dk
www.kirkefondet.dk

Formand: Erik Møllerup
Generalsekretær: Henrik Bundgaard Nielsen

Kirken i dag redigeres af:
Charlotte Lydholm

Temagrupper bag nr. 4 | 2014:

Mads Christoffersen, Jonas A. Jørgensen, Kåre Schelde Christensen, Rebecca Højmark Svenningsen, Henrik Bundgaard Nielsen og Charlotte Lydholm

Layout og produktion:

Jørn Thomsen Elbo A/S, Kolding

Årsabonnement for 2014: Kr. 240,-

Enkeltnumre: Kr. 70,-
Abonnement kan bestilles ved henvendelse til Kirkefondet

Forsidebillede:

Foto: Niels Thure Krarup

Henrik Bundgaard Nielsen

generalsekretær i Kirkefondet

”Åbenheden mod det andet er en mulighed og ikke en trussel”

”Åbenheden mod det andet er en mulighed og ikke en trussel”, siger biskop Peter Skov-Jakobsen i erkendelse af, at vores – nationale – kultur i høj grad er påvirket af de omkringliggende lande. Og han håber, at det også fremover vil ”blive almindeligt at gøre sig bekendt med alle andre europæiske teologiske og pastorale diskussioner” og ”acceptere mangfoldigheden, forskelligheden og kompleksiteten”.

Historisk set har det jo altid været sådan, at vi er blevet påvirket udefra af mange forskellige strømninger. Hvis vi holder fast ved forestillingen om, at det var munken Ansgar, som bragte kristendommen til Danmark, så må det, at vi overhovedet har en kristen kirke i Danmark, skyldes inspiration udefra. At der var mennesker, som kom til vores land og fortalte om deres tro og lærte os, hvordan denne tro kan praktiseres. Og sådan har det været lige siden!

Fra Luther til Iona

Vi er blevet påvirket af Martin Luthers tanker om at være en evangelisk kirke, og vækkelsesbevægelserne i 1800-tallet blev bl.a. inspireret af Herrnhuterne fra Tyskland. Selv noget så ærkedansk som Grundtvig lod sig også påvirke af tanke og praksis fra den omliggende verden, idet han bl.a. på rejser til England fandt inspiration i den anglikanske kulturkreds. Netop i disse år er der flere, som vender blikket mod vest, mod den keltiske kristendom, som man bl.a. møder den i fællesskabet på den lille skotske ø, Iona. Men også i nabolandene kan vi

lade os inspirere. Kirkefondets projekt med Lokal Kirkeudvikling er bl.a. inspireret af den norske kirke, og på gudstjenesteområdet lader mange sig påvirke af de to svenske brødre Fredrik og Martin Modeus og deres tanker om menighedens delagtighed i gudstjenesten.

I mødet med det anderledes lærer vi os selv at kende

Netop det personlige møde og dialog med mennesker, som er dybt funderet i andre kulturer og andre kristne traditioner, kan få stor betydning. Ikke kun som noget, der inspirerer os, men også som noget, der får os til at ændre holdning og retning i vort liv. Harald Nielsen, tidligere generalsekretær i Danmission, fortæller om en ung pige, som var volontør i et halvt år i Tanzania. Hun havde ikke hjemmefra et tæt forhold til kirke og kristendom, men hun kom ”hjem som et andet menneske. For i mødet med det anderledes fandt hun ud af, hvad kristendom er for en størrelse – og først og fremmest: hvem hun selv var.” I dette temanummer kan man også læse om et menighedsrådsmedlem, som nu er stærkt engageret i Danmissions arbejde – bl.a. efter at han på rejser til Cambodia med egne øjne så, hvordan de indsamlede midler gjorde stor

Tidl. menighedsrådsmedlem John Kingo Christensen på rejse i Cambodia.

Læs mere på side 6 om, hvad det betød for ham.

gavn. Og om sognepræsten, som ikke havde sat spørgsmålstegn ved noget af det, israelerne foretog sig over for palæstinenserne, førend han på en rejse via det mellemkirkelige stiftsudvalg mødte det kristne mindretal i Gaza.

158 nationaliteter i folkekirken

Inspiration udefra kan påvirke vores måde at være kirke på i Danmark, og det kan forandre os som mennesker. Og da der ifølge en artikel i Kristeligt Dagblad er 158 nationaliteter repræsenteret i folkekirken, så ligger muligheden lige for. For som netværkskoordinator Birthe Munck-Fairwood, Tværkulturelt Center siger: ”Med deres anderledes livs- og troserfaring kan de være med til at tilføre folkekirken nødvendig inspiration fra kirken ude i verden.” ■

Inspiration udefra kan påvirke vores måde at være kirke på i Danmark, og det kan forandre os som mennesker.

Harald Nielsen
fhv. generalsekretær i Danmission

I mødet med det anderledes

Er du kristen?

En af mine tidligere kolleger, der for en del år siden var missionær i Tanzania, fortæller om en oplevelse, som han havde under sin udsendelse. En dag blev han opsøgt af en svensk ulandsfrivillig, der arbejdede på en byggeplads sammen med en gruppe afrikanske arbejdere. En dag spurgte en af disse afrikanere ham: "Er du kristen?" – Hvortil han svarede "Nej!" Afrikaneren så lidt spørgende ud og spurgte så igen: "Ja, men er du da muslim?" – Det afviste svenskeren på det kraftigste. Derpå så afrikaneren meget forvirret på ham og sagde så: "Ja, men, hvad er du så?" Underforstået: Man må nødvendigvis have en religion.

Det var baggrunden for, at han nu henvendte sig til missionæren, som han fortalte historien og konkluderede, at så måtte han jo nok alligevel være kristen. Derfor ville han gerne have lidt mere at vide om, hvad det var for en religion, som han så var en del af.

Historien er ikke usædvanlig for mennesker, der færdes uden for deres sædvanlige cirkler. I mødet med det anderledes bliver man bevidst om, hvem man selv er. Selv om ens tro og religion i den hjemlige dagligdag ikke har været en aktiv refleksion, opdager man i det fremmede, at den betyder mere for én, end man forestillede sig.

Lad hende blive en af os

Denne oplevelse har også mange af de unge mennesker haft, som gennem de seneste 30-40 år har været udsendt gennem et af missionselskabernes volontørprogrammer. I Danmission havde vi således for en del år siden en ung, som gerne ville give et halvt år som volontør i Tanzania. Men hendes

forhold til kirke og kristendom lå sandt at sige på et meget lavt niveau. Derfor besluttede vi, at missionssekretæren skulle tage ansøgningen med og tale med kirkeledelsen i Tanzania om problemet. Biskoppen lyttede andægtigt til fremstillingen af sagen uden at fortrække en mine, og da missionssekretæren havde fremført sine betænkeligheder, sagde biskoppen ganske roligt uden mindste forbehold: "Lad hende komme og blive én af os!" Jeg behøver vel ikke at nævne, at pigen fik en særdeles varm velkomst, var en aktiv del-

I mødet med det anderledes bliver man bevidst om, hvem man selv er. Selv om ens tro og religion i den hjemlige dagligdag ikke har været en aktiv refleksion, opdager man i det fremmede, at den betyder mere for én, end man forestillede sig.

tager i gudstjenestelivet – og kom hjem som et andet menneske. For i mødet med det anderledes fandt hun ud af, hvad kristendom er for en størrelse – og først og fremmest: hvem hun selv var.

Partnerskab

En af de ting, som ændrede sig radikalt i tiden efter Anden Verdenskrig, var forholdet mellem de sendende kirker og missionselskaber i Vesten og

de unge kirker i Afrika og Asien. Før krigen havde alle beslutninger ligget i hovedkontorerne i Vesten. Det blev nu ændret. Krigen havde betydet, at forbindelsen mellem Vesten og Afrika/Asien helt eller næsten havde været afbrudt, så de unge kirker måtte klare sig selv. Det modnede dem, så da krigen var forbi, kunne man ikke uden videre fortsætte den gamle model længere. Man måtte finde nye veje at forstå mission på. Det førte til udviklingen af partnerskabstanken, der kort fortalt går ud på, at missionselskab og

lokal kirke arbejder snævert sammen i planlægningen af de opgaver, som man vil løse i fællesskab. Missionæren var ikke længere de lokales arbejdsgiver, men medarbejder.

Denne model har haft vidtrækkende konsekvenser – ikke blot i de unge kirker, men i høj grad også i de vestlige kirker, hvor man har skullet nytænke sin stilling i missionsarbejdet. Det har været svært. Så svært, at det bestemt ikke er løst endnu. Vi i Vesten har nemlig stadig en indgroet forestilling om, at vi er de klogeste – dem, der ved bedst. Når f.eks. danske

besøgende kommer til en afrikansk eller indisk menighed, kan man lynhurtigt se, at her kan vi da gøre en hel masse med vore penge. Det kan vi også, men ønsker den lokale kirke det?

Eller er det ligesom, når de nygifte får besøg af svigerforældrene, der glemmer, at det er voksne mennesker, man besøger, og alt for let overtager styringen og fortæller, hvad man skal gøre, og hvordan man skal gøre det! Uden at spørge om det unge par fak-

Det er vigtigt, at vi hjælper de unge kirker. De beder selv om, at vi vil stå dem bi. Men de beder samtidig om, at vi respekterer, at de er selvstændige og voksne beslutningstagere, der på deres generalforsamling beslutter, hvad de vil arbejde for – og hvor de vil arbejde. Billede fra kirke i Myanmar.

tisk har andre prioriteter, som de har besluttet sig for.

Det er vigtigt, at vi hjælper de unge kirker. De beder selv om, at vi vil stå dem bi. Men de beder samtidig om, at vi respekterer, at de er selvstændige og voksne beslutningstagere, der på deres generalforsamling beslutter, hvad de vil arbejde for – og hvor de vil arbejde. Denne beslutning skal vi respektere. Vi skal huske, at når vi hjælper, så hjælper vi for deres skyld, og ikke for at lette vor egen dårlige samvittighed.

De fremmede iblandt os

For nogle år siden var jeg med en gruppe fra Danmission på studierejse til London. Her mødte vi en række kirker og kirkeledere. En af dem var biskop Rumalshah fra Pesharwa i Pakistan. Han var på dette tidspunkt udlånt af sin kirke til at være generalsekretær for et stort britisk missionselskab. Undervejs i vort møde sagde han: ”Der er en ting, der undrer mig. Hvorfor var I fra Vesten så ivrige for at sende missio-

nærer til os i den muslimske verden for at omvende min bedstefar, når I ikke bekymrer jer om min fætter, der bor i jeres egen gade?”

Ja, hvorfor gør vi ikke det?

Er det, fordi vi har bildt os selv ind, at mission er noget eksotisk noget, der foregår i Langbortistan? For 60 år siden var det mere usædvanligt at møde en muslim på gaden i Danmark, end det var at opleve snevejr i april. Sådan er det ikke længere. Muslimen møder vi i vor egen gade. Religionsmødet foregår, hver gang vi går i supermarkedet for at købe ind. Det foregår ved forældremøder i skolen. Det foregår i baderummet efter idræt eller i børnehavens diskussion om leverpostej. Det foregår i en boligforenings diskussion, om man skal have et juletræ i december – eller støtte en Eid-fest efter Ramadan.

I dette religionsmøde har kirker og menigheder en væsentlig rolle at spille. Vi kan nemlig møde mennesker af anden tro på en ganske særlig måde. Vi

kan møde dem som troende. Derfor er det vigtigt, at vi er opmærksomme på, hvordan vi på lokalt plan kan etablere tværreligiøse dialoggrupper, hvor vi kan fortælle hinanden om vor tro, og blive klogere på de andres tro, så vi er i stand til at respektere den. For det gælder her, at vi skal drage vore sko af, fordi vi står på hellig grund.

Og dermed er vi tilbage i historien om den ulandsfrivillige i Tanzania. I mødet med det anderledes lærer vi os selv at kende. Vi bliver i stand til at fortælle andre, hvad troen betyder for os og derigennem aflægge et vidnesbyrd om Jesus Kristus som verdens frelser. ■

Det personlige møde i

Vi kan drypvis hjælpe

John Kingo Kristensen
tidl. menighedsrådsmedlem, Frederikshavn

Første gang jeg seriøst fik kendskab til Danmission var i år 2000, hvor jeg blev valgt ind i menighedsrådet i Abildgård Kirke. Her fik jeg muligheden for at arbejde med ydre mission ved bl.a. at være med i kirkens Internationale Udvalg.

Jeg var på studietur i Cambodia i 2005, arrangeret af to tidligere Danmissions missionærer, og kunne her ved selvsyn konstatere, at de projekter, vi har støttet og stadig støtter, virker, hvad så vidt angår vandboringer, overrislingsanlæg, kirkebygning og små mikrolån m.m.

Der har siden været flere rejser til Cambodia og Tanzania, og ved hver af disse rejser har deltagerne kunne berette om fremgang og positiv udvik-

ling. Alt dette takket være ildsjæle og Danmissions store engagement i hjælpearbejdet. Når vi trækker i samme retning med samme positive vinkel nytter det.

Jeg er ikke så naiv, at tro vi kan hjælpe hele verden ud af fattigdom, men vi kan drypvis hjælpe i de områder, vi har valgt at hjælpe. Og det er jo en god følelse at være medspiller til dette.

Kirkemarked og sponsorcykelløb

Abildgård Kirke afholder hvert år et kirkemarked, hvor overskuddet bliver

fordelt via Danmission, til hhv. Tanzania og Cambodia. Jeg er selv med i kirkens markedsudvalg og deltager også aktivt i cykelsponsorløbet. Dette cykelløb har alene i år indkørt 110.000 kr. ind på en time, og selve

En rejse ændrede mit forhold til Gaza

Villy Mølgaard
fhv. sognepræst, Aalborg

I mit hjem var næsten alt det Israel foretog sig rigtigt. Der blev ikke overhovedet sat spørgsmålstegn ved noget af det, israelerne foretog sig over for palæstinenserne. Jeg befandt mig stort set på dette ukritiske punkt helt frem til 2004. I 2002 blev jeg medlem af Folkekirkens Mellemkirkelige Råd som repræsentant for Aalborg Stift, og i 2004 deltog jeg i en delega-

tionsrejse til Israel-Palæstina. Her så jeg under hvilke ringe kår, man lever i Gaza, og jeg tog hjem fuldt ud bestemt på, at jeg ville prøve at gøre noget for folk i Gaza.

De kristne er et lille mindretal i Gaza, men der har været kristne her måske helt tilbage til Jesu tid. I hvert fald er Gaza nævnt i Det nye Testamente i Ap. G. 8,26. Kontakten til Gaza blev

så at sige etableret ved, at det lykkedes at få tre besøgende til Aalborg Stifts mellemkirkelige årsmøde i november 2005. Samme år besluttede stiftsudvalget i samarbejde med de kristne i Gaza og Folkekirkens Nødhjælp i tre år at støtte et særligt hjælpeprojekt i Gaza. Vi støttede således nogle erhvervsskoler (Vocational Training Centre (VTC)) igennem tre år med mindst 50.000 kr. om året. Disse skoler hjælper unge, der er faldet ud af det normale undervisningssystem. Disse unge er en meget truet gruppe, så vi er overbeviste om, at vores lille hjælp var medvirkende til, at der blev færre unge, der var tiltrukket af de ekstremistiske grupper. ■

udlandet

markedet har givet et nettooverskud på ca. kr. 175.000.

Vi – kirken – er medbestemmende over de projekter, vi vil støtte. Danmission er en virkelig god medspiller for os, da de professionelt styrer projekterne og holder os godt og grundigt orienteret omkring dette arbejde.

Det kan også nævnes, at Abildgård, Bangsbostrand og Ø. Vrå sogne i samarbejde har inviteret fire modne personer fra Tanzania på besøg hos os i tre uger. Vi har lavet et mangfoldigt

program, således at de ser og oplever Danmark i alle dets afskygninger.

Stadig med i arbejdet

Selvom jeg er udtrådt af menighedsrådet er jeg stadig med i menighedsrådets Internationale Udvalg, der har kontakt til Cambodia, Tanzania og Letland. Derudover er jeg med i markedsudvalget, der bl.a. arrangerer kirke markedet. Så er jeg med i Danmissions repræsentantskab, hvor jeg de sidste tre år har deltaget i Danmissions årlige

repræsentantskabsmøde. Endelig er jeg med i en støttegruppe, der med Danmission som samarbejdspartner, prøver at skaffe midler til at forbedre forholdene på Igabiro landbrugsskole i det nordvestlige Tanzania.

Så selv i det nordvestlige Frederikshavn bliver der arbejdet hårdt for at hjælpe ude i verden. ■

Liturgisk inspiration udefra

Berit Schelde Christensen

sognepræst i Hasle sogn og tidligere pilgrimspræst i Nidaros, Norge

Det er sjovt, hvordan man nogle gange må på afstand for at kunne se tydeligere. Få perspektiv på tingene. Når man ser sin egen virkelighed igennem en anden virkelighed, kan man se og forstå helheder og sammenhænge, som man ellers er mere eller mindre bevidst eller ubevidst indvævet i. Som for eksempel hvad liturgi er og kan og gør.

I perioden 2009 – 2012 arbejdede jeg som pilgrimspræst ved Nidaros Domkirke og i Nidaros stift i Norge. Udover pilgrimsarbejdet var det en berigende oplevelse at få lov til at være præst i Den norske kirke og i Nidarosdomens store dunkle katedral med sin lange historie og sit rige og levende kirke- og musikliv. Nidarosdomen er Norges nationalhelligdom, og alle sejl er sat til liturgisk og musikalsk. Det var ikke bare en øjenåbner, men en hjerteåbner at være en del af en stor stab med mange liturgiske aktører og af en liturgi, der er mere kropslig og mindre blufærdig end Den Danske Folkekirkes.

At gå ind og ud i processioner med korset båret foran føltes ikke her-kommer-jeg-agtigt, men nærmere som bøn og forberedelse og glæde. At messe føltes ikke anmassende, men lovsyngende. At sige ”Dette er Kristi krop – givet for dig!” som uddelesord under nadveren gav nerve og nærvær.

I den periode jeg var i Norge, havde Kirkerådet sat gang i arbejdet med en ny liturgisk ordning for Den norske kirkes højmesser. Det var inspirerende at være med til. Gennem et stortilet projekt blev hvert et ord i alle gudstjenestens liturgiske led taget op til revision med henblik på at kommunikere bedst muligt med folk af i dag. En af ledetrådene var medinddragelse, og at den lokale kirke og menighed blev involveret i arbejdet med henblik på at gøre liturgien ”sted-egen”. Tænk hvis vi begynder at tage tilløb til at vove et gennemgående arbejde med gudstjenesteordningen herhjemme?

Et perspektivskifte giver mulighed for at forstå helheder og sammen-

Foto: Niels Thure Krarup

hæng. Betegnelserne for gudstjenestens fem led i den nye ordning for Den norske kirkes højmesse giver mig en tydeligere fornemmelse for, hvad det er, jeg som præst eller menighed er med til, når jeg er til gudstjeneste. Stedet hvor Gud handler med os. Det gives hermed videre – til inspiration udefra.

SAMLING – Helligånden kalder os sammen som Guds folk. ORDET – Gud taler til os gennem skriftlæsning, prædiken og sang. FORBØN – Gud tilgiver os og tager imod vore bønner for kirken og verden. MÅLTID – Gud indbyder os til måltid med den levende Jesus Kristus. Og SENDELSE – Gud velsigner os og sender os til tjeneste i verden. ■

Jonas Adelin Jørgensen
generalsekretær for Dansk Missionsråd

Hvordan henter jeg viden udefra?

Fornylig så jeg et billede med det arabiske bogstav for 'n'. Det var en graffiti fra en mur i Mosul, Irak, juni 2014. Tegnet blev malet på kristnes huse i byen i ly af nattens mulm og mørke. Det var en advarsel om, at IS kendte de kristne, og om hvad der ville ske for de kristne, når IS indtog Iraks næststørste by. Hvad der skete for kristne og andre religiøse mindretal i Irak og Syrien i tiden, der fulgte, ved vi nu gennem talrige medierapporter de seneste måneder.

Hvordan kan det være, at jeg ved det? Er det, fordi jeg er arabiskkyndig? Næ. Er det, fordi jeg kender kristne brødre og søstre i Mosul? Nej. Det er, fordi jeg har læst om det på et engelsksproget, kristent mellemøstligt internetsite. Det leder mig til den pointe, som jeg gerne vil fremhæve og underbygge i denne artikel: Det er muligt at vide og handle globalt også for en almindelig dansk kristen som mig. Vejen til det ser jeg som fem enkle trin, som jeg gerne vil uddybe nærmere:

1. Vær informeret

Det har nok aldrig været nemmere at være informeret, men samtidig har

informationsmængden nok aldrig været så stor. Der er mange – og lette – måder at være informeret på. Alle nationale kirkelige råd har elektroniske nyhedsbreve, ligesom Kirkernes Verdensråd, World Evangelical Alliance og Christian Solidarity Worldwide har nyhedsstjenester. Det er forskelligt, hvad vi som enkeltpersoner eller menigheder specielt er engageret i – men der er helt sikkert mange, mange andre, der er optaget af de samme udfordringer.

2. Brug din indflydelse

”Hvilken indflydelse skulle jeg have?”, spørger du måske. Hvis vi både skal bygge kirker, skoler, hospitaler, hjælpe flygtninge, redde hvalerne og reducere CO₂-udledningen – hvad nytter det så, det som jeg kan gøre? Gud har allerede tænkt på det problem: Ingen skal gøre alting selv, og derfor findes kirken. Men alle er inviteret til at have fokus på disse problemer – til at leve intentionelt så at sige. Alle kan have en Facebookside eller en Twitterkonto. De fleste af os kan også skrive et læserbrev eller en klumme i en lokalavis. Forudsætningen er, at vi er informeret om, hvad der foregår.

3. Giv

Der er mange organisationer, som udfører menighedsarbejde, diakonalt arbejde eller er fortalere for minoritetsgrupper. De organisationer lever af, at der er mennesker, som giver til deres arbejde. Der kan du gøre en forskel, og være med til at motivere andre til at gøre en forskel.

4. Besøg

De fleste steder i verden kan nås med en flyrejse eller to på under et døgn. Det har aldrig været lettere at med egne øjne se, hvordan kristne brødre og søstre lever andre steder. At se hvilke udfordringer de står overfor, eller hvilke indsigter de ejer. Mange af de organisationer, som arbejder internationalt, har partnerbesøg og volontørprogrammer. Måske er det her, hele menigheden skal involveres?

5. Bed

Information, indflydelse, donationer og medleven hører for den kristne sammen med bøn og forbøn. De nytestamentlige skrifter opfordrer til forbøn for dem, der forfølges, hånes og lyves om. Der opfordres til bøn om mod og tro, om udholdenhed og håb, og om fred og indsigt i modgang. Disse opfordringer bliver meget, meget håndgribelige, når vi ved, hvad der foregår, og når vi gennem medleven kender til enkeltpersoners skæbner.

Disse fem enkle trin til at hente viden udefra sætter mig som almindelig dansk kristen i stand til at være en del af den store kirke, og gør det muligt for mig at leve i det store kristne fællesskab. ■

Foto: Magnus Sort Eidebak © 2014 Dammission

Christina Rygaard Kristiansen
sognepræst i Tingsted sogn

Inspiration fra engelske landkirker

I eftersommeren 2012 mødtes en gruppe præster og lægfolk i Løgumkloster. Bag mødet stod Lolland-Falster Stift, Grundtvigsk Forum og TPC (nu FUV). Temaet var 'Kirken på landet', og arbejdsgruppens opdrag blev at tænke så bredt, nyt, udviklende og inspirerende om 'Kirken på landet' som overhovedet muligt – samt at lave en konference med inspiration og vidensdeling og fremadrettede visioner for kirken på landet.

Konferencen blev holdt i marts 2014 med oplægsholdere fra ind- og udland. Den nød stor bevågenhed fra kirkeminister Marianne Jelved. Siden har mange på forskellig vis fra Landsforeningen af Menighedsråd til enkelte provstier og sogne samt andre folkekirkelige aktører taget emnet op, og arbejdet pågår i stigende grad på mange forskellige niveauer.

The Arthur Rank Center

En af de ting, som jeg som medlem af arbejdsgruppen fik til opgave, var at undersøge, hvordan man udviklede landkirker i England. Nedenstående er et forsøg på at give et kort rids af nogle elementer i den engelske tilgang, som jeg har fundet inspirerende og brugbare for arbejdet med 'Kirken på landet'.

The Arthur Rank Center er et center, der ikke har andet formål end at samle og formidle viden og støtte, materialer, hjemmeside og kurser til landkirker. Det er et sted, man kan ringe til og få fat i nogen, der står i det selv, og

derfor ved, hvad det handler om. På deres hjemmeside er der noget, man kan downloade, og de udgiver alle tiders gode blad om landliv og kirkeliv – altså ikke kun kirkeliv, som for et beskedent beløb kan læses på nettet.

Ud over dette har mængden af litteratur om emnet imponeret. Der udgives alt fra forskningstidskrift til faders pamfletter med ideer, overvejelser, erfaringer og 'here is how'. Der er simpelthen helt andre mængder af materiale at blive klog på, end vi er vant til hos os, og helt anderledes målrettet på de særlige vilkår, som kirken har på landet.

Innovativ brug af kirkerum og omhyggelig planlægning

Særligt vil jeg nævne den engelske kirkes meget innovative brug af kirkerum til alt fra café'er til fødevarermarkeder og skaterkirker og posthus – samtidig med at rummet stadigvæk er kirke.

Noget andet, som gør indtryk, og som bestemt ikke bare er rettet mod landkirken, er den mængde tid og den alvor mange lægger i forberedelse og opstart af nye projekter. Man spørger igen og igen "Hvordan kan vi tjene det lokalsamfund, vi er

Foto: iStock.com

kirke i og for?" Og når man er nået frem til et eller flere svar på dette spørgsmål, så laver man meget omhyggelige planer for, hvordan man vil klare opstart og drift af nye initiativer.

Vægt på samarbejde

Og så er der samarbejdet. Jeg var med på et kursus i Arthur Rank Centers regi for landpræster. Der lød i alle samtaler om nye tiltag det samme spørgsmål: "Hvem kan vi gøre det sammen med?" Har vi nabosogne – nabokirker (frikirker etc.), organisationer, private ildsjæle, lokale virksomheder, som vi kan samarbejde med? Mulighederne var tilsyneladende endeløse for, hvem vi kan arbejde sammen med, om det vi gerne vil til bedste for begge parter. Det var mit stærke indtryk, at man kun meget sjældent startede noget i landregi uden først at finde nogen at samarbejde med. Vi gør det allerede mange steder, men jeg tror, det er noget, der kunne opdyrkes mere intensivt til stor glæde for alle.

Sidst men ikke mindst har jeg fundet glæden og stoltheden ved at være kirke på landet både smittende og inspirerende. Der er masser af udfordringer også i den engelske kirke – selvfølgelig. Men at være kirke på landet ses ikke bare som en opgave, men mest af alt som en gave. ■

Inspiration fra engelske landkirker
Læs mere på
www.arthurrankcentre.org.uk
og <http://ruraltheologyassociation.com>

Jørgen Skov Sørensen

ph.d., sekretariatschef i Folkekirken Mellemkirkelige Råd

Hvor putter vi det internationale ind i en dansk kontekst?

Overskriften på denne artikel var vist egentlig bare en arbejdstitel, jeg blev givet fra redaktionsgruppen. Min første indskydelse var da også, at den nok skulle være anderledes i den endelige artikel, men jo flere gange, jeg har kigget på den, jo større fortælle-mæssig potentiale ser jeg, den har – særligt hvis man læser "en dansk kontekst" som "en folkekirkelig kontekst".

Det internationale samarbejde er et lystbetonet element. Hvad mener jeg nu med det? Det er særligt udtrykket "putte ind", der fanger min opmærksomhed, for de ord er i virkeligheden et ret præcist udtryk for den måde, vi i folkekirken omgås det internationale samarbejde. Vi putter det ind. Hist og her, hvor vi lige har lyst til det. Det er ikke noget, vi sådan bruger i det daglige. Det kommer nu og da frem i skåltalerne, men er ellers ikke et element, der pryder vores kirkeforståelse. Det internationale samarbejde – eller med andre termer "de mellemkirkelige relationer" – er i folkekirken et lystbetonet element.

At det forholder sig på denne vis kan godt mane til eftertanke. Til trods for at kristendommen, siden Paulus rejste middelavsregionen tynd, i sit væsen er en bevægelse, der nedbryder grænser og arbejder på tværs af nationer, kulturer og etnicitet, er det mellemkirkelige og det internationale samarbejde ikke en fast integreret del af folkekirken selvforståelse. Det løftes af dem med en særlig interesse, bæres af dem, der føler et særligt kald, og det holdes i live af dem, der har lysten til at arbejde med kirkelige elementer eller oplevelser, der ligger udenfor den nationale folkekirkelige struktur.

Sandt er det, at Folketinget har lovfæstet eksistensen af Folkekirken Mellemkirkelige Råd, der siden 1990 har været en officiel, national enhed i folkekirken. Samtidigt fik også de 10 fol-

kekirkelige stifter et nedfældet ansvar for, at der tages vare på de mellemkirkelige relationer i det enkelte stift. Men både Folkekirken Mellemkirkelige Råd og de forskellige mellemkirkelige strukturer i stifterne lever en alt andet lige marginaliseret tilværelse. Det mellemkirkelige er nok en del af folkekirken struktur, men ikke for alvor en del af folkekirken ekklesiologi, folkekirken forståelse af det at være kirke.

Todelt struktur i det folkekirkelige arbejde

Folkekirken er først og fremmest en national kirke. Det betyder ikke, at der slet ikke findes internationalt kirkeligt arbejde med et folkekirkeligt udgangspunkt. Folkekirken har siden dens tilblivelse med Grundloven af 1849, populært sagt stået på to ben. På den ene side har vi "den officielle folkekirke" organiseret med sogn, provsti og stift – og med Kirkeministeriet og Folketinget øverst. På den anden side finder vi en lang række frie folkekirkelige foreninger og organisationer.

En del af disse, fx missions- og nødhjælpsorganisationerne, er solidt

Det mellemkirkelige er nok en del af folkekirken struktur, men ikke for alvor en del af folkekirken ekklesiologi, folkekirken forståelse af det at være kirke. Der findes dog sognemenigheder over hele landet, som på den ene eller anden vis indgår i venskabsrelationer til menigheder i andre lande.

plantet i kirkens internationale samarbejde. Der er absolut fordele ved denne todelte struktur i det folkekirkelige arbejde. Organisationerne har en størrelse og en smidighed, der gør dem i stand til at navigere og handle internationalt med kort varsel. Det er der fx behov for, når kirkerne globalt står sammen om den internationale diakoni, om at hjælpe ved større naturkatastrofer, eller hvor civilbefolk-

Foto: Folkekirken Mellemkirkelige Råd

samarbejde

ninger trues af krig eller hungersnød.

Samtidigt tilbyder de mange forskellige organisationer en mangfoldighed af tilgange til arbejdet. Enhver kan på folkelig grund finde en missionsorganisation med et missionssyn, der passer netop den enkelte. Folkekirkens rummelighed afspejles på denne måde i de mange organisationer, og derved sætter også mange forskellige interesser præg på det internationale samarbejde.

Venskabsrelationer til menigheder i andre lande

Organisationerne er imidlertid ikke de eneste folkekirkelige aktører på den mellemkirkelige, internationale scene.

Der findes sognemenigheder over hele landet, som på den ene eller anden vis indgår i venskabsrelationer til menigheder i andre lande: de fleste i Europa, men i stigende grad også uden for det europæiske kontinent. Ingen aner, hvor mange der er tale om, for den slags registreres ikke i folkekirken, men at de findes, er der ingen tvivl om.

Der findes altså flere indgange til internationalt samarbejde i folkekirken. Fælles for både organisationerne og for sognemenighederne er det imidlertid, at det internationale engagement er "puttet ind" i større eller mindre kasser – enten hos de enkelte organisationer, som støttes og følges af dem, som har lyst til det, eller hos dem, der i en sognekirke af den ene eller anden – ofte lidt tilfældige – grund har en særinteresse i at holde et internationalt engagement kørende. Man siger, at kendskab skaber venskab, og det er sandt, for venskabsmenigheder er oftest betinget af, at de bygger på et allerede eksisterende bekendtskab – fx fra en ferieoplevelse i udlandet.

Erfaringen viser da også, at venskabsrelationer i sognemenigheder normalt eksisterer i begrænset tid. Oftest mens en ildsjæl i menigheden holder fast i og plejer engagementet. Efter nogen tid dør de typisk ud, og det internationale samarbejde bliver billedligt talt puttet i glemmekassen. For organisationernes vedkommende arbejder dygtige kommunikationsafdelinger på at fastholde eksisterende og engagere nye støtter. I den type organisationsbåret internationalt arbejde

handler det om at stimulere lysten hos den enkelte eller hos grupper i folkekirken til at engagere sig og handle. Lykkes dette ikke, puttes også dette arbejde i glemmekassen.

Ikke en del af folkekirkens DNA

Det internationale samarbejde i folkekirken er på den måde lystbetonet. Nok er det integreret i strukturen, både officielt gennem de mellemkirkelige institutioner på landsplan og i stifterne, men også i de mange frie folkelige organisationer.

Det internationale samarbejde – eller "de mellemkirkelige relationer" – er i folkekirken et lystbetonet element.

Alligevel må vi konkludere, at det internationale arbejde aldrig er blevet en del af folkekirkens selvforståelse. Det "puttes ind" hist og her, hvor der findes kirkenørdere, som af en eller anden grund har en særlig lidenskab omkring det samarbejde, kirken globalt udfører. Det "puttes ind" der, hvor der er kristne, der finder interesse i de ligheder, forskelle og udfordringer, kirkesamfund med anden konfessionel eller kulturel baggrund stiller folkekirken overfor. Eller der, hvor vi kan se et akut behov for, at kirkens internationale diakoni træder til.

Kirkernes internationale samarbejde er simpelthen ikke en del af folkekirkens DNA. Det er noget, vi gør, hvis vi har lyst til det. Men er det at være kirke udelukkende lystbetonet? Og kan man være kirke uden grundlæggende at være del af noget større uden for en selv? Noget, der bryder grænser – også nationale grænser? Eller for at formulere det på en anden måde: Kan folkekirken være kirke uden at være del af Kirken? ■

Peter Skov-Jakobsen
biskop i Københavns Stift

Europa – den luft vi trækker

Hvad kan folkekirken bruge EU til, blev jeg spurgt forleden. Jeg synes, det er svært at svare på. Nok fordi jeg slet ikke forstår spørgsmålet. Det handler sikkert ikke om, hvad folkekirken kan få ud af EU. Det håber jeg i hvert fald ikke, for sådan synes jeg slet ikke, at man kan tale om EU.

Den Europæiske Union er det politiske fællesskab, vi lever i. Det er blevet den sammenhæng, som er allervigtigst for Danmark. Det er det tætte samarbejde, som knytter os til andre af vore nabolande, og det er den politiske sammenhæng, som vi ikke alene er mest solidarisk med, men vi forventer også allerstørst solidaritet fra disse lande.

Det er slet ikke kun et økonomisk samarbejde mere. Selvfølgelig kan man ikke se bort fra EU som en stærk økonomisk sammenhæng. Som dagene går, bliver der mere og mere samarbejde om alle de andre politiske områder, der alle berører vores hverdag.

Beslutningerne i EU bliver vigtigere og vigtigere

Vi har lige været igennem en oplevelse af, hvordan den nye kommission er

blevet sammensat, og vi har oplevet, hvordan vores parlamentsmedlemmer har krævet at få indflydelse. Parlamentet har gjort en stor indsats og må have sat sig i respekt over for kommissionen og stats- og regeringscheferne. Det må også have gjort et særligt indtryk på de forskellige nationale parlamenter at se Europaparlamentet træde i karakter.

Måtte de kommende år få den politiske virkelighed og det folkelige nærvær tættere på hinanden. Europa-valgene har endnu ikke den folkelige bevågenhed, som indflydelsen burde sikre. Beslutningerne, der tages i det fælles forum, bliver vigtigere og vigtigere, netop fordi Europa er den luft, vi trækker. De store politiske beslutninger om klima, forholdet til nationerne uden for EU, økonomi, oprustning, flygtninge osv. vil vi fremover skulle

træffe sammen, hvis det skal være betydningsfuldt og effektivt.

Rådslagning med religiøse ledere i EU

For et par år siden sprang jeg til på et afbud og kom med til de tre præsidenters rådslagning med et udvalg af de religiøse ledere i EU. Vi var en broget skare fra kardinalen til en række biskopper fra forskellige lande, rabbinere og imamer.

Det er en rådslagning som præsidenten for ministerrådet, kommissionen og parlamentet er forpligtede på. Men man fik nu ikke noget indtryk af en trist pligt. Det var tre meget oplagte præsidenter, som tog de fælles problemer op i dette forum.

Der blev holdt taler, som tydeligvis havde en anden karakter end de taler, de normalt holder. Forskellige so-

Foto: Istock.com

cialle, kulturelle og religiøse, etiske problemer blev taget op, og de religiøse ledere kom fra hvert sit hjørne og fra deres trosbaggrund og talte om, hvor de syntes, der manglede nogle indsatser.

De tre præsidenter fandt mødet særligt vigtigt, fordi de udtrykte en vished om, at religiøse ledere er tæt på nogle problemer, som andre ikke vil tale om. Det var helt klart, at de målte temperaturen mellem os. Hvordan talte vi med hinanden og om hinanden? Mest optagede var de det år af de sociale tilstande, der kunne meldes ind. Vores institutioner kommer tæt på undervisning og på social nød. Vi arbejder inden for områder, hvor andre ikke arbejder, fordi vi taler om den yderste nød. Der synes at være en tendens til, at kirker tager det arbejde op, som mange andre ikke kan tage op, fordi det er svært at få andre til at støtte. Mange velgørhedsorganisationer skal helst ses med succeser, ellers er det svært at få mennesker til at give penge. Her kan det være anderledes med kirker. De gør deres indsats, fordi vi er dybt overbeviste om, at et medmenneske skal hjælpes. Om det bliver en succes kan vi ikke afvente, for der er menneskeliv på spil.

Selvfølge var det ikke en nem forsamling. Der var mange synspunkter til stede. Der var langt fra det ene hjørne af tilværelsen til det andet. Men i det Europa, der er efter 1989, ved alle, at det handler om at finde en plat-

form at tale på og fra. Det handler om forståelse, hvis man vil være med til at løse problemer (og det er problemer og ikke bare udfordringer).

Kirkerne kan lære af hinanden

Personligt håber jeg, at Kirkernes Europæiske Konference (KEK) i de kommende år vil finde en sikker fod som én af de kirkelige organisationer, man kan søge rådgivning hos fra politisk side.

Der er mange af Europas store kirker, der allerede har kontorer i Bruxelles, og som arbejder med oplysning over for parlament og kommission. Det arbejdes vigtighed vil tage til i de kommende år, og hvis man ikke vil glemmes, så gælder det om at være vaks og være velovervejende i sine protestantiske råd.

Der er en vågnende interesse blandt de europæiske kirker i at vide, hvordan og hvor forskelligt vi løser de opgaver, som de forskellige samfundsudfordringer giver os. Det er blevet meget mere almindeligt i folkekirken at rejse udenlands for at følge op på interessante projekter og lære af dem.

I det pastorale arbejde er jeg sikker på, at vi kan få gode ideer i andre lande og blive opmuntrede til at møde vores eget samfund mere relevant, end vi gør nu.

Jeg tror også, at vi kan lære noget fra os. Når folkekirken stadig har et medlemstal, som den har, skyldes det

naturligvis, at der bliver talt og handlet, så man kan forstå kirken og finder sig hjemme i den. Det er ikke en fremmed institution for den danske befolkning.

Vi står ved en korsvej

De mange socioetiske spørgsmål lige fra medicin-etik og til økonomisk etik vil vi have en fælles interesse i at undersøge. Ligesom de fleste i dag henter udenlandske nyheder ned, og mange i øvrigt læser andre landes aviser, sådan vil det forhåbentlig også fremover blive almindeligt at gøre sig bekendt med alle andre europæiske teologiske og pastorale diskussioner.

Men spændende bliver det at se, om vi kan omstille os til den fælles diskussion og acceptere mangfoldigheden, forskelligheden og kompleksiteten. Jeg tror, vi står ved en korsvej. Vil vi rykke tilbage og forskanse os bagved det nationale, eller vil vi vove det, der ikke kan forstås, men skal tilegnes. Jeg har aldrig set nogen modsætning mellem det nationale og det europæiske. Min oplevelse af min egen kultur er, at jeg lever midt i en national kultur, der i høj grad er påvirket af de omkringliggende lande, og derfor erkender, at åbenheden mod det andet er en mulighed og ikke en trussel. Vi får se, hvordan det går. Det kan gå begge veje! ■

Keld B. Hansen

provst i Bogense provsti og formand for
Klima- og Miljøgruppen under Danske Kirkers Råd

Stor inspiration udefra til Grøn Kirke i Danmark

Grøn Kirke i Danmark er stadig et ungt kirkenetværk. Netværket er dannet under indtryk af de alvorlige klima- og miljømæssige aftryk, vi mennesker sætter på jorden, og det har i hele sin levetid hentet inspiration fra det klima- og miljøarbejde, der finder sted i andre europæiske kirker.

Inspiration fra store europæiske kirkemøder

Efter århundreder med kirkespaltninger begyndte Europas kirker i slutningen af det 20. århundrede igen at finde sammen, og de begyndte at afholde store kirkemøder på europæisk plan. I 1989 gennemførte man den første Europæiske Økumeniske Forsamling med deltagelse af langt de fleste europæiske kirker, dvs. Den katolske Kirke, Den ortodokse Kirke samt de fleste reformatoriske kirker. Heriblandt Den Danske Folkekirke.

I 1992 afholdtes den 2. Europæiske Økumeniske Forsamling i Graz i Østrig. På forsamlingen stod miljøet højt på dagsordenen, og et af resultaterne fra mødet var, at man dannede et europæisk kristent miljønetværk (ECEN) til fremme af de europæiske kirkers miljøarbejde.

I 2007 afholdtes den 3. Europæiske Økumeniske Forsamling i Sibiu i Rumænien. I forsamlingen deltog 2500 repræsentanter for de europæiske kirker. Sammen med 20 andre deltog jeg som repræsentant for Den Danske Folkekirke.

På forsamlingen diskuterede man mange klassiske teologiske emner, der gennem mere end 1000 år har splittet kirkerne. Men man diskuterede også klima og miljø, og emnet fik en markant betydning for forsamlingen. I en

af Sibius kirker blev der bl.a. holdt en workshop, hvor urovækkende prognoser for klimaet blev beskrevet, og der blev appelleret kraftigt til kirkerne om

at tage et medansvar for den skabte jord. Patriark Bartholomæus den 2. (fra Konstantinopel/Istanbul), som også kaldes "den grønne patriark", deltog i forsamlingen og

kom med en stærk opfordring til kirkerne om at tage medansvar for skaberværket.

Som afslutning på forsamlingen i Sibiu udsendte man i alt ti anbefalinger til de europæiske kirker; heraf kom tre af anbefalingerne til at omhandle klima og miljø. I disse anbefalinger opfordres der til bøn for større følsomhed og respekt for diversiteten i Guds skabelse. Der tales imod en skamløs udnyttelse af jorden, og det anbefales, at kirkerne hvert år i perioden fra den 1. september til den 4. oktober fejrer "Skabelsestiden" ved at gå i forbøn for den skabte jord samt ved at fremme en bæredygtig livsstil, der modarbejder menneskehedens bidrag til klimaforandringerne.

Jeg var en af dem, der vendte hjem fra forsamlingen med en klar fornemmelse af, at folkekirken fra nu af burde tage klima- og miljøspørgsmål mere alvorligt. I vore nabolande var man dengang allerede godt i gang med klima- og miljøarbejdet, og navnlig i den norske kirke, havde man et miljø-

arbejde (Grønn Menighet), som vi i Danmark kunne lade os inspirere af.

Grønn Menighet i Norge

Grønn Menighet er et netværk af menigheder i Norge, som har tilsluttet sig en liste med 48 punkter, der inspirerer til, at man i det daglige får klima og miljø på kirkens dagsorden. Idet klimaforandringerne rammer hårdest i ulandene, rummer flere af punkterne et 3. verdensperspektiv, og man opfordres bl.a. til at indkøbe Fair Trade-varer samt at oplyse om 3. verdens forhold

Foto: Danske Kirkers Råd

og foranstalte indsamlinger til klimaprojekter i den 3. verden. Andre af punkterne handler om gudstjenestelivet. Man opfordres til at afholde gudstjenester med skaberværket som tema og til at inddrage respekt og omsorg for den skabte natur i kirkens undervisning og kirkens kommunikation. Andre punkter på listen omhandler emner som energibesparelser, genbrug, indkøb og kirkens transport.

Grøn Kirke i Danmark

Efter inspiration fra Grønn Menighet i Norge fik vi ved årsskiftet 2007/2008 bearbejdet og oversat de norske punkter til dansk, og i foråret 2008 meldte de første grønne kirker i Danmark sig til. På Grøn Kirkes Danmarkskort (se www.gronkirke.dk) kan man se, at der nu er i alt 139 grønne kirker i Danmark, og man kan se, hvor i landet, de er placeret. De fleste grønne kirker tilhører folkekirken, men flere metodistkirker, en anglikansk kirke og en international menighed er også med på listen over grønne kirker i Danmark.

Der er nu i alt 139 grønne kirker i Danmark. De fleste grønne kirker tilhører folkekirken, men flere metodistkirker, en anglikansk kirke og en international menighed er også med på listen over grønne kirker i Danmark.

Det arbejder Klima- og Miljøgruppen i Danmark for

Bag Grøn Kirke står Klima- og Miljøgruppen under Danske Kirkers Råd. Det er en økumenisk arbejdsgruppe bestående af repræsentanter fra flere forskellige kirkesamfund og kirkelige organisationer i Danmark. Klima- og Miljøgruppen har det seneste år sørget for, at 18 frivillige konsulenter har besøgt de fleste grønne kirker i Danmark for at inspirere dem til det fortsatte arbejde med miljø og bæredygtighed, samt for at opsamle erfaringer, der kan være til gavn for alle de andre grønne kirker.

I Klima- og Miljøgruppen arbejder vi for, at endnu flere kirker bliver grønne kirker. Vi arbejder også for, at flere og flere kirker anvender Skabelsestiden mellem 1. september og 4.

oktober som en naturlig anledning til at afholde gudstjenester med fokus på skaberværket. Og i forbindelse med IPCCs offentliggørelse af deres rapport om verdens tilstand i oktober 2014 var Grøn Kirke medarrangør af en Klimagudstjeneste i Københavns Domkirke.

Samarbejdet med kirker i udlandet

I Grøn Kirke spiller det internationale fortsat en stor rolle. Grøn kirke i Danmark indgår i et samarbejde med de grønne kirker i Norge, Sverige og Finland, og på europæisk plan er vi tilknyttet det europæisk kristne miljønet-

værk, ECEN. I september 2014 var vi repræsenteret på ECENs konference, der afholdes hvert andet år, og i år deltog cirka hundrede i konferencen. Deltagerne kom fra 28 forskellige lande i Europa, hvilket siger noget om, hvor udbredt det kirkelige miljøarbejde er ved at være.

Globalt er Grøn Kirke tilknyttet Kirkernes Verdensråds klima- og miljøarbejde. I juni 2014 afholdt Kirkernes Verdensråd et globalt seminar om grønne kirker med repræsentanter fra hele verden. Her var Grøn Kirke også med, og man arbejder nu i Indien og New Zealand med at lancere en lignende Grøn Kirke-ordning, som den vi har i Danmark.

I perioden fra 2012 til sommeren 2014 har vi fra dansk side investeret mange kræfter i et EU "Grundtvig-program", som er et samarbejde mellem lutherske kirker i Danmark, Sverige, Letland, Slovakiet og Tyskland. Grundtvig-programmet er et folkeoplysningsprogram, og det har involveret 51 kirker/menigheder fra de fem deltagerlande. Fra Danmark medvirkede repræsentanter fra Rise sogn i Haderslev stift, fra sognene på Ærø i Fyens stift, og fra Roskilde stift har der været repræsentanter fra Kvislemark, Fyrendal og Førslev sogne ved Næstved, og fra Sæby, Gershøj, Kirke Hyllinge og Lyndby sogne i Lejre provsti. I projektperioden blev der afholdt to nationale samlinger samt tre internationale konferencer. Alt sammen med det formål at kirkerne bliver bedre til at arbejde med bæredygtighed. Det viste sig da også, at mødet med menighedsmedlemmer fra de fire andre lande virkede stærkt motiverende på de danske deltagere. ■

Else Hviid

præst i Den Danske Kirke i London

Inspiration fra Church of

En skøn og berømt helsides-tegning i det satiriske blad Punch, har George du Maurier omkring 1870 tegnet en ung Edwardian skønhed, som tilbagelænet på en chaise-long modtager besøg af en meget formel ung præst, iklædt jaket, høj hat, stok og handsker. Han læner sig frem og spørger hende: "Min kære, vil du helst være smuk eller god?" Og hun ser på ham med halvt lukkede øjne og mumler drillende: "Jeg vil helst være smuk og angre". En engelsk kollega viser mig billedet og siger, at sådan er det også med de engelske katedraler, de kan ikke andet, de kan kun være smukke og angre.

Sammenkædningen af det æstetiske og det alvorlige, som det finder sted i de engelske katedraler ved gudstjenester og ved Evensong, kan vel siges at være Church of Englands lurmærke. En af de ting man må opleve, når man er i London. Det er længslen efter skønhed, der får mennesker til at søge ind til en Evensong, og når man så er der, og alting bliver stort – Guds godhed, livet selv, også ens eget lille liv – så kommer man også til at føle sig meget lille. Behovet for at angre både synges frem i ritualer og imødekommes, når Guds tilgivelse syngende rækkes dig.

Katedralen bliver stedet, hvor du både erfarer din egen syndighed, din lidenskab og utilstrækkelighed, og – endnu dybere – Guds kærligheds alt-omfattende rækkevidde og storhed.

Men er det ikke bare ren æstetik? Det kan være. For Søren Kierkegaard var det et evigt dilemma, hvordan man bruger æstetikken til at udtrykke det alvorlige. Det æstetiske skal ikke dyrkes i sig selv, er ikke en erstatning, men et middel til at styrke et menneskes kærlighed til Gud og næsten.

Det er en kirkelig opgave at hjælpe mennesker med at få øje på Gud. Bor man ikke i nærheden af en katedral, og det er trods alt de færreste mennesker beskåret, så må man gribe til andre metoder. Det gør man også i Church of England og det på meget forskellige måder.

Mødesteder

Den helt store udfordring her er ikke bare faldende dåbstal, men en fatal mangel på folkelig forankring. Jeg skriver i det følgende på baggrund af de vilkår, der er mine kollegaers. De er storbypræster i et multikulturelt og forholdsvis velstående provsti i Nordlonden, North Camden Deanery. Dåbsprocenten er katastrofal lav, der er ingen konfirmander, nogle steder ingen vielser og slet ikke begravelser. Dem tager bedemændene selv, eller de beder freelance præster eller begravelsestalere tage sig af dem. Det vil sige, at de møder, hvor et menneske kunne få mulighed for at reflektere sin tro eller mangel på samme sammen med en præst, ikke finder sted. De møder, hvor præsten kunne hjælpe et menneske til at få øje på Gud, finder ikke sted. I hvert fald ikke, som vi er privilegerede at kende til det i folkekirken i Danmark. Det betyder ikke, at vores engelske kollegaer ligger på den dovne side, det gør de ikke. De vil gerne etablere mødesteder og samtalemuligheder og gudstjenesteliv.

Er man heldig at have en Church of England-skole i sit sogn, giver det nogle gode muligheder, for adgangskravet til de populære privatskoler er ofte et kirkeligt engagement. Der bliver dermed grundlag for børnegudstjenester og kontakt med sognets børnefamilier.

Der er ihærdigt opsøgende arbejde

ift. unge, et ungdomsarbejde som først og fremmest har et socialt sigte, og som forsøger at bidrage til at løse nogle af de alvorlige sociale problemer, der findes blandt unge i London, ved at skabe netværk og trygge rammer, hvor unge kan mødes. Det sociale engagement er i de allerfleste sogne både omfattende, prisværdigt og inspirerende. Det er også nødvendigt, for der er social nød i et omfang, vi endnu ikke kender til det i Danmark.

Nye udtryk

I kirkerne i "mit" provsti er der et gudstjenesteliv. Det er der ikke alle steder i London, og her må kirkerne iværksætte helt ekstraordinære tiltag for at skaffe opmærksomhed om kirken og det, der tilbydes her. "Fresh Expressions" og "Messy Church" kaldes to af de nye bevægelser, som ad andre veje end de traditionelle prøver at bygge kirke og danne nye menigheder og fællesskaber på tidens kulturelle præmisser.

Church Planting er et andet nyere begreb i engelsk sammenhæng. Det

*Dansk kristendom
i engelske omgivelser.
Den Danske Kirke i
London har til huse
i Regents Park, i en
nygotisk kirke bygget
i 1827.*

England

Folkekirken er rummelig, det er den også i udlandet, og hvor vigtigt det er, bliver tydeligt, når man lever i et land, hvor kirketugt ikke helt er afskaffet.

dækker over den proces, hvor man for eksempel lukker en kirke, som er uden lokal forankring og uden gudstjenesteliv. Efter et halvt til et helt år åbnes kirken igen af en "moderkirke". Kendte Holy Trinity Brompton Church har i en årrække været aktiv iværksætter og i flere tilfælde sendt grupper på 10-200 fra modermenigheden ud for at genstarte et menighedsliv lokalt.

Der er rigtig meget godt at sige om de mange nye initiativer, men der lyder med god grund også en del kritik. Messy Church er mere "messy" end "church" f.eks., og en del af de nyplantede menigheder bliver hvide, middelklasse menigheder (sådan som moderkirken er det) i "sorte" områder. Interessen i at engagere sig lokalt er lille, og den store lokale forankring udebliver derfor. Der er ofte langt fra den sublime angren i katedralen til Østlondons tomme kirker.

Der er meget inspiration at hente i Church of England. Gudstjenesten er konservativ og ejer samtidig en særlig musikalsk, liturgisk og poetisk skønhed, som man skal være blind og døv for ikke at kunne sætte pris på. Men

konservatismen er også en akilleshæl, og sådan, som den findes i strukturen, udgør den en stor udfordring. Det kirkelige lægfolk har stor magt, men det er en forholdsvis lille gruppe, som tilmed ikke kan siges at være repræsentativ for den almindelige englænder. Han må derfor gang på gang konstatere, at kirkens virkelighed ligger så langt fra hans, at han ikke behøver tage den alvorlig.

Det er formodentlig også en af grundene til den præstemangel, mine kollegaer siger, er den allerstørste udfordring for Church of England lige nu. Der mangler tusindvis af præster og alt, alt for få vælger at læse teologi.

Blikket hjemad

Vi har faldende dåbstal i Danmark, og vi skal passe på. Det er stadig rimeligt at mene, at der i Danmark er et grund-

læggende godt forhold mellem kirke og folk. At kristendommen på en særlig måde er indlejret i den danske kultur, viser sig i tilslutningen til fol-

kekirken, ikke mindst i forbindelse med dåb, konfirmation, vielser og begravelser. Mine kollegaer i England er dybt misundelige, og jeg ser her, hvor svært det er at erobre tabt land tilbage.

Den folkelige forankring er værd at kæmpe for. Og vi skal til at kæmpe, hvis vi ikke skal miste den.

Samtalerne i forbindelse med dåb, konfirmation, vielse og begravelser er unikke muligheder, ikke kun for præster, men for mennesker som i en særlig anledning selv har valgt at komme, og derfor ikke kun er lydøre for en praktisk gennemgang af ritualen, men i langt de fleste tilfælde interesseret i at komme til at snakke om kristendom. I en god og respektfuld ramme at få lov til som voksen – måske for allerførste gang – at reflektere over det med troen.

Fortsættes næste side ►

Der skabes i de fleste sogne masser af mødesteder og anledninger, og lad os endelig finde på flere. Hvert eneste møde er vigtigt, og vi skal som præster yde vores ypperste hver eneste gang, og målet skal være, at ingen skal gå hjem og tænke, at det var dog spild af tid. Målet skal være, at mennesker, der søger kirken, må bekræftes i, at det gjorde de ret i. At den gudstjeneste de kom til, den blev holdt for deres skyld. At det, der blev sagt, bedt og sunget, havde med deres liv at gøre. At de fik øje på Gud. Det skal være målet.

Kristendommen er på en særlig måde indlejret i den danske kultur, skrev jeg. Vi kalder det med et kontroversielt begreb for kulturkristendom. Udlandskirkerne lever af, at kulturkristendom findes, kan jeg oplyse om. At danskerne kender kirken som et sted, hvor deres identitet som danskere rummes, et sted hvor det sprog, den historie og poesi og de traditioner, som har været bestemmende for hvem de er, findes. Og at de må være her med alt det, de er og ikke er. Folkekirken er rummelig, det er den også i udlandet, og hvor vigtigt det er, bliver tydeligt, når man lever i et land, hvor kirketugt ikke helt er afskaffet. Vi skal kunne rumme den svage kristendom som kulturkristendommen ofte er udtryk for, for det er det vand, evangeliet svømmer i. For nu at slutte med at citere en dansk kollega. ■

Birthe Munck-Fairwood

netværkskoordinator i Tværkulturelt Center

Migranter og folkekirken

Europæisk kirkeliv står midt i en brydningstid. Den globale kirke i al dens brogede mangfoldighed er i stigende grad blevet en del af den kirkelige virkelighed. Det skønnes, at godt halvdelen af EU's over 26 millioner migranter er kristne – og langt de fleste er kommet for at blive. Migranternes kristendom er i dag en permanent del af kristendommen i Europa. Med deres tilstedeværelse har europæisk kirkeliv fået andre farver, ansigter og udtryksformer.

Også herhjemme er kristne migranter en voksende del af den kirkelige virkelighed. Omkring 40 procent af Danmarks godt 640.000 indvandrere, flygtninge og efterkommere har i dag kristen baggrund. Når katolske sproggrupper medregnes, holder omkring 250 migrantmenigheder gudstjenester på over 40 sprog ud over landet. I København skønnes det, at knap halvdelen af alle kirkegængere går til gudstjeneste i en migrantmenighed. Hvad betyder de nydanske menigheder for vores kirkelige selvforståelse? Hvordan får vi kontakt med hinanden på tværs af sprog, kulturer og kirketraditioner, så den inspiration og fornyelse, som de nye menigheder repræsenterer, ikke går uden om folkekirken? Hvor er de gode erfaringer, vi kan lære af?

Hvad kan migrantmenigheder give?

I dag udlåner omkring 55 folkekirker ud over landet lokaler til en eller flere migrantmenigheder. Hertil kommer omkring 10-15 missionshuse og mere end 50 frikirker. At dele kirkebygning er en enestående mulighed for at nærme sig hinanden, lære hinanden at kende og finde opgaver, der kan løstes i fællesskab.

Hvad kan migrantmenigheder tilbyde? Måske kan de ruske op i folkekirken, udfordre vanetænkning og tilføre ny inspiration til vores danske måde at være kirke på – i form af trosserfaring fra kirken ude i verden, gamle og nye gudstjenesteformer og musiktraditioner, spiritualitet med rødder tilbage til de første kristne menigheder, erfaringsnær bøn og solidaritet med asylansøgere og flygtninge fra verdens brændpunkter og andre grupper i samfundets periferi. Hertil kommer de nye menigheders smittende livsglæde, spontanitet og iver efter at fortælle om deres tro.

Men også folkekirken har noget at byde på i kraft af sin lange historie, ressourcer og erfaring med at være danskernes kirke. Trods religiøs blufærdighed har mange danskere et forhold til folkekirken. Kontakt med en sognekirke kan hjælpe nydanskere med at se bag om facaden og lære mere om danskerne. Som majoritetskirke kan folkekirken lette vejen til bedre integration.

Vi skal blive bedre til at se forskellighed som en ressource

Folkekirken hverken kan eller skal erstatte migrantmenighederne. De nye

Inspirationsdage for migrantpræster og menighedsledere i maj 2014 i Middelfart arrangeret af Danske Kirkers Råd og Tværkulturelt Center.

menigheder når mennesker i vores land, som af sproglige, kulturelle eller andre grunde sjældent får kontakt med folkekirken. Derfor skal vi blive bedre til at se forskellighed som en ressource og sætte pris på mangfoldigheden, glæde os over den og værdsætte fællesskabet med migrantmenigheder. For dansk kirkeliv kan lære meget af mødet med kristne flygtninge og indvandrere, hvis kristendom ofte er formuleret på et andet historisk og kulturelt grundlag. Ikke mindst kan mødet med kristne fra forfulgte mindretalskirker i Mellemøsten og andre steder i verden være med til at sætte vores egen kirkelige dagsorden i et større perspektiv. Det er sundt for en ressourcestærk kirke.

Derfor gør vi klogt i at lytte til danske og nydanske præster og menighedsledere, når de fortæller om glæder, udfordringer og forventninger til fællesskab på tværs af teologi og kirke-traditioner. For der findes talrige eksempler på velfungerende samarbejde mellem folkekirkemenigheder og migrantmenigheder, både om udlån af lokaler – ofte gennem mange år, og om samarbejdsrelationer, der ikke forudsætter fælles adresse eller særligt forhåndskendskab til hinanden som fælles middage, besøg i hinandens menigheder eller hjælp til børnearbejde. I hæftet "Migrantmenigheder og folkekirken: Det gode samarbejde" er samlet 15 hverdagsnære og ofte hjertevarme beretninger om at nærme sig hinanden med små skridt og opdage, at midt i forskelligheden er vi alle

brødre og søstre i Kristus. Her fortælles om personlige relationer og indbyrdes tillid. Om nysgerrighed, undren og respekt for forskellighed. Om skriftlige aftaler, forventningsafstemning og checklister. Der sættes også ærlige og nødvendige ord på frustrationer og faldgruber – og hvordan de kan tackles. For det mærkes, at vi bevæger os i nyt og for de fleste sogne-menigheder stadig ukendt territorium, hvor vi må lytte til de erfaringer, som allerede er gjort.

Folkekirken har brug for inspiration udefra

Folkekirken har brug for inspiration udefra for at være kirke i en ny virkelighed. Mens det danske samfund bliver stadig mere multietnisk, er folkekirken i vid udstrækning stadig en monoetnisk dansk kirke. Mere formaliseret samarbejde med migrantmenigheder kan styrke folkekirkens tilpasning til samfundsudviklingen, men vil på sigt kræve en revision af den kirkelige lovgivning. Hvor stor mangfoldighed kan folkekirken rumme uden at skulle rumme alt? Forude venter mange udfordringer.

En af de store udfordringer for det danske samfund i dag er at skabe gode vækstbetingelser for fællesskaber, der kan rumme mennesker på tværs af sproglige, kulturelle og etniske rødder. Folkekirken har alle forudsætningher for at blive et af de steder, hvor mennesker mødes på tværs. Teologisk er den kristne menighed et inkluderende

og grænsesprængende fællesskab. En migrantåben folkekirke er et vidnesbyrd om, at anderledes fællesskaber er mulige.

En voksende del af dansk kirkeliv

Engang var migranter enkeltpersoner, der bankede på kirkens dør. I dag udgør migranters egne menigheder en voksende del af dansk kirkeliv. Som alle europæiske kirker må også folkekirken besinde sig på, at fordringen om at vise gæstfrihed mod fremmede ikke kan begrænses til enkeltpersoner. Migrantmenigheder har brug for støtte fra det etablerede kirkeliv for at slå gode og sunde rødder i ny muld. Som majoritetskirke udfordres vi på vores villighed til at vise gæstfrihed over for nyankomne og mindre ressourcestærke menigheder – vel vidende, at det er et møde, der nødvendigvis vil forandre begge parter. ■

Læs artiklen på næste side om Mørkhøj Kirkes erfaringer med at samarbejde med en migrantkirke fra hæftet "Migranter og folkekirken: Det gode samarbejde". Red. Birthe Munck-Fairwood. Tværkulturelt Center 2013. Udgivet med støtte fra Den folkekirkelige Udviklingsfond.

Ib Ehlers Jørgensen
sognepræst i Mørkhøj Kirke

Kirken er et brugshus

Den østafrikanske menighed Bethel World Mission Church har siden 2010 holdt gudstjenester i Mørkhøj Kirke i Herlev.

Derfor sagde vi ja: Vi fik en ansøgning, som menighedsrådet behandlede. I vores kirke har vi mod til at prøve ting af. Og vi har mange lokaler, så det var ikke noget problem at finde plads til en afrikansk menighed.

Den første tid: Det er vokset stille og roligt. Vi begyndte med en prøveperiode. Vi havde ikke forventninger om andet end lokaleudlån, men efterhånden blev det til mere. Nu hører de til her, og vi er meget glade for dem.

Samarbejde: Den afrikanske menighed har gudstjeneste søndag kl. 14-17 i menighedssalen i underetagen, hvor de også har et rum til deres ting. Derudover mødes de fredag aften til en slags bibelkreds. Vi har inviteret dem til at synge ved særlige lejligheder som kirkens 50 års jubilæum, afskedsgudstjeneste for en kollega og den årlige sogne- og markedsdag i juni. Det har været rigtig fint. De vil meget gerne. Nu vil vi prøve at få skruet en fællesgudstjeneste sammen. Det kræver selvfølgelig en længere snak, for der er store teologiske forskelle. Deres gudstjeneste er meget intens. Hos dem er prædikenen belærende. Det er den måde, de har kirke på. Det syn på præstens rolle deler jeg ikke umiddelbart. Jeg har været med til deres gudstjene-

ste et par gange, men ellers kommer vi kun hos hinanden, når vi er inviteret. Nogle af naboerne har også kigget ind. De blev nysgerrige, da de kunne høre, at der foregik noget ud over det sædvanlige!

Udfordringer: Afrikanerne har jo kirke på en anden måde, end vi er vant til. De holder ikke kun gudstjeneste. De er et fællesskab. Der bliver lavet mad, og kirken bliver brugt. Selvfølgelig har der været ting, vi skulle tale om. For eksempel lydniveau og hensynet til naboerne. Men det har aldrig været alvorlige ting. Det handler meget om måden, de bliver mødt på. Vi sørger hele tiden for, at der er ordentlig kommunikation, så vi undgår kultursammenstød. En gang imellem har vi møde med præsten og en anden fra menigheden. Så deltager begge kirkens præster, kirkeværgen og kirketjeneren. Det er meget vigtigt, at kirketjeneren er med. Det er jo ham, der står med det praktiske omkring rengøring og oprydning.

Gode råd: Husk, at kirken er et

brugshus. En migrantmenighed bruger kirken.

På plussiden: Vi oplever den afrikanske menighed som et fint indslag i kirkens liv og et eksempel på, hvordan man også kan drive kirke. Vi er gode til at grine lidt sammen. De har jo ikke mange penge og synes, at vores måde at drive kirke på er voldsomt dyr.

Hvad jeg beundrer hos menigheden: De bruger hinanden på en rigtig fin måde. Der er fællesskab. Det er jo noget af det, vi selv arbejder med. For dem er gudstjenesten en del af ugens rytme, som det også var for os i gamle dage. Her er de sammen – gamle og unge. Gudstjenesten er en aktivitet, de sætter meget højt.

Bedste oplevelse: De sidste par år har den afrikanske menighed sunget fra scenen på vores sognemarkedsdag. I år havde vi bedt en gruppe kvinder fra menigheden om at sidde og flette hår på pigerne. Det var en stor succes! Næste år har vi talt om også at invitere menigheden til at medvirke ved den afsluttende gudstjeneste. ■

Artiklen er fra hæftet "Migrantmenigheder og folkekirken – det gode samarbejde" udgivet af Tværkulturelt Center, 2013.

Peter Tingleff

sognepræst i Karlslunde Strandkirke og projektleder

Kirke på vej

– nye former for kirke i Roskilde Stift

Det handler ikke om 'nyt' versus 'gammelt', men om at hvis vi skal nå de mange mennesker, der normalt ikke går i kirke, så er vi nødt til at gå andre veje. Vi må som kirke bevæge os ud!

Det startede med en drøm – altså en rigtig en af slagsen! Jeg havde en nat en drøm, som jeg forstod som et kald til at gå udenfor de etablerede kirkelige rammer i en søgen efter at være kirke på nye måder. Formålet med det skulle være at komme i kontakt med den store del af befolkningen, som normalt ikke går i kirke. Men hvad gør man som sognepræst med en sådan vision? Jeg valgte at opsøge min biskop, Peter Fisher-Møller, og berettede om min drøm og mine tanker i forlængelse af det. Til min store overraskelse lød hans svar: Jeg har også haft en drøm... – altså en rigtig en af slagsen! Og så fortalte han om en drøm han havde haft nogle år tidligere om at være 'kirke udenfor murene' – i hans tilfælde på en parkeringsplads foran Brugsen!

Nye former for kirke

Vi har nu været i gang med projekt 'Kirke på vej' siden januar 2011 og er begyndt at se konturerne af, hvad der kunne vokse frem. Med inspiration fra bevægelser som Fresh Expressions of Church i den anglikanske kirke ønsker vi at opmuntre og inspirere til at eksperimentere med nye former for kirke uden for de gængse kirkelige rammer og på tværs af de skel, vi normalt opererer med i dansk kirkeliv. Vi tror, at den bedste måde at nå den brede del af befolkningen i vores stift vil være at have en rig variation af måder at være kirke

på. Både kirke som vi kender det, hvor vi i stor udstrækning inviterer mennesker til vores arrangementer og arbejder med at gøre disse attraktive og relevante, men også måder at være kirke på, hvor vi er opsøgende og i fællesskab finder frem til måder, evangeliet kan slå rod og få former på, som vi ikke havde kunnet gætte os til på forhånd.

Udfordringen er at lytte

Vores udgangspunkt er, at Gud har en mission, og at vores opgave er at blive opmærksom på, hvad han gør og finde måder at følge ham i det i praksis. Derfor bliver den første udfordring at lytte. Lytte til Gud. Lytte til mennesker. Lytte til, hvad der foregår i lokalmiljøet. I vores læringsnetværk er det en af de ting, vi arbejder med at forstå og finde praksis for. Vi arbejder med at samle mennesker forskellige steder i stiftet, der vil "committe" sig til at være i sådan en lytteproces uden at have færdige meninger om, hvordan det skal komme til at se ud bagefter.

Udfordringen er at vente længe nok. Indtil vi 'hører'. Indtil vi har en fornemmelse af, hvad det første skridt kunne være. Ofte tager vi os ikke tid til dette, og derfor ender det i aktivisme.

Lyttefasen må nødvendigvis opfølges af handling. Ofte vil det kun være

det første skridt, man har en fornemmelse af, men erfaringen er, at det er dette første skridt, der først bagefter viser, hvad det næste er. Det kræver lidt mod og eventyrlyst at være kirke på den måde.

For at disse ting kan lade sig gøre i et givent område, er det vigtigt for os at finde måder at spille sammen med det etablerede kirkeliv på. Her er det vigtigt med åbenhed, dialog og medinddragelse i det, der sker. Det etablerede kirkeliv spiller en vigtig rolle dels i at være 'den trygge havn', og dels at give frihed og ressourcer til at nye ting kan prøves af. Den anden vej rundt håber vi, at de nye eksperimenter kan være med til at sætte nye tanker i gang i det etablerede.

Gå nye veje

Det handler ikke om 'nyt' versus 'gammelt', men om at hvis vi skal nå de mange mennesker, der normalt ikke går i kirke, så er vi nødt til at gå andre veje. Vi må som kirke bevæge os ud! Vores identitet som kirke er, at vi er sendt. Og det er noget af det, vi skal have fundet frem til igen.

Den store drøm er at se mange mennesker involveret i dette, som ikke hidtil har tænkt sig selv som en del af kirken. Drømmen er at se en mangfoldighed af måder at være kirke på, som på forskellige måder afspejler Guds sendelse til verden. Drømmen er at se dette ske som en integreret del af folkekirkens måde at være kirke på. Ikke som konkurrerende tiltag, men som dele af et helhedsbillede. ■

Lars Sømod

organist og klokkenist ved Vor Frelsers Kirke i København samt dirigent for Vor Frelsers Kantori

Den nødvendige inspiration udefra

Kirkens musik er et kludetæppe, en mosaik af kunstværker, slebet til over tid. Inspirationen udefra finder vi i alle salmemelodier (koraler), gamle og nye, og dermed også i al den musik, vi har arvet eller fået, som er komponeret under inspiration fra koralerne og salmeteksterne.

Hvad er kirkemusik? Er det al musik, der udfolder sig i en kirke eller er det kirkens særegne musik? Hvis det første er svaret, kan vi med en CD-afspiller og et snup-tag afskaffe en udgiftstung post på kirkens budget: Organister og korsangere og alle de udgifter, der er forbundet med den levende musik i kirkerne, kan erstattes med indspillet musik. Hvis det andet er svaret – og det er det naturligvis – så skal den store, daglige musikudøvelse, der finder sted i Danmarks kirker, til stadighed diskuteres, forklares og fortolkes af både de mange dygtige kirkemusikere og en oplyst menighed, ofte med meget forskellige forventninger fra begge sider. Menighedens – eller brugernes – forventninger er en afgørende og definerende inspiration udefra på kirkens musik. Men forventningerne alene definerer ikke kirkemusikken.

Men hvad gør så? Og er kirkemusik overhovedet en genre ligesom symfonisk musik, country, soul eller wienklassisk? Kan alle disse genrer ikke være fuldgyldig kirkemusik, hvis blot menigheden i det store hele får opfyldt deres forventninger om musikalsk betjening i netop deres situation? Er sentimental musik til begravelsen og kælen musik til brylluppet ikke kirkemusik?

Kirkens musik er et kludetæppe

Kirkens musik er et kludetæppe, en mosaik af kunstværker, slebet til over tid. Inspirationen udefra finder vi i alle salmemelodier (koraler), gamle og nye, og dermed også i al den musik, vi har arvet eller fået, som er komponeret under inspiration fra koralerne og sal-

meteksterne. I koralbøgerne, som er skiftende tiders antologier over menighedernes melodier, kan vi helt fra reformationstiden til nutiden se inspirationen udefra – den helt nødvendige inspiration udefra.

I den koralbog, der nu er mest udbredt i folkekirken, finder vi musik fra næsten 10 århundreder, alle inspireret udefra. Gennem de første to århundreder efter reformationen kom inspirationen naturligt fra de tyske og nederlandske reformerte kirker. Mange koraler kommer også fra folkelig, kirkelig sang før reformationstiden, altså fra den katolske kirke. En god håndfuld koraler og korværker kom fra de franske og schweiziske protestantiske kirker. Bogtrykkerkunsten gjorde ikke kun Bibelen til menigmands bog, også salmer og koraler blev trykt og vandt udbredelse. De få autoriserede salmebøger, vi kender fra 1500-1600-tallet, har melodier i nodeskrift stående over salmernes tekster. Musikken er spredt rundt i kirkernes menigheder i langt højere grad end det før 1517 var muligt, og denne spredning af koraler er ét af kirkens mest åbenlyse eksempler på inspiration udefra.

Inspiration indefra kirken

En periode i det 20. århundrede var melodimoden at komponere koraler, der tog udgangspunkt i kirkemusikken omkring 1620. Det kan måske lyde mærkeligt, men verdenssammenbruddet omkring 1. Verdenskrig bar en eksplosion af nye tanker med sig; også nye, "gamle" tanker, og neoklassicisme var én af mange -ismer, der blussede op i mellemkrigsårene. I dette tilfælde kunne vi måske tale om inspiration

indefra – da denne "rensning af kirkemusikken" med organisten og komponisten Thomas Laub som hjemlig akkumulator netop ønskede en kirkemusik, der kom fra kirken selv og ikke stillede sig udtryksmæssigt (udefrakommende) i vejen for salmernes tekster. Man må dog spørge denne kirkemusikbevægelse, om ikke musikalsk teori og udtryk hentet frem fra begyndelsen af 1600-tallet er lige så meget udefrakommende som musik hentet fra lirekassen på torvet? Nu har vi vænnet os til at bruge både de Laubske melodier og de kirkelige romancer, Laub ønskede ud af kirken, og vi kan næppe høre, hvor stor en afgrund, der adskiller den musikalske tænkning bag henholdsvis 1860'ernes glade Vartovsang og 1920'ernes ægte kirkestil.

Hvad angår inspiration udefra, var netop dette noget af det mest kriminaliserende for Thomas Laub og hans proselytter: Den ægte kirkemusik kommer indefra, fra kirken selv – ja, i sit forord til hovedværket "Musik og Kirke" fra 1920 forsøger Laub at retfærdiggøre de danske folkeviser som legitime kilde til den ægte kirkemusik. Han forestiller sig i højtflyvende vendinger, hvordan de danske vikinger har hørt den gregorianske munkesang i klostrene og deraf ladet sig inspirere til folkeviserne. På den måde er det jo inspiration indefra, når han komponerer folkevisepasticher til salmesang i kirken. Kirkemusikken legitimeres ved sin kirkelige afstamning. Allerede nr. 1 i Den Danske Salmebog påviser Grundtvigs inspiration fra folkeviserne, men Grundtvig dannede dog ikke lovmæssigheder for den rette kirkestil i sin salmedigtning, snarere tværtimod.

Sandt nok er det dog, at vores salmelodier, som kommer udefra – indtil Kingos tid fra udlandet – før reformationen udsprang af den gregorianske koral.

Barokken og pietismen

Den uforlignelige barokdigter Thomas Kingo og lidt senere den følsomme Hans A. Brorson var begge i deres digtning stærkt påvirket af europæiske strømninger – barokken og pietismen var langt fra danske specialiteter. Til gengæld optræder musikken nu i skikkelser, der er hentet fra dagligdagen. Det borgerlige samfund vokser, og musik er en del af borgerskabets verden. Det er ikke Kingo fremmed at bruge dansemusik til sine salmer ("Rind nu op i Jesu navn" er balletmusik af Solkongens komponist, Lully) og endnu videre går pietisterne og Brorson, da deres sang og musik i høj grad sker udenfor kirken: Fromme husandagter og gudelige forsamlinger synger pietismens salmer til tidens toner.

Musikken hentet fra dansesalonen var en af pietismens succespræmisser, ligesom Grundtvigs glade Vartov-sang hvilede på lige dele genial poetisk og

Hvordan tjener denne musik ordet, som står over musikken i kirken og gør musikken til kirkemusik? Hvordan forkynder vi fra orglet uden ord, men med evangelisk kraft?

åndelig kraft sunget på gadens og varietéens tarveligste melodier.

Kirkemusikken i vores tid

Men hvad med kirkemusikken i vores tid? Hvis vi stadig fokuserer på salmelodier og koralbøgerne, så bliver billedet endnu mere broget end før. Vækkelsens melodier og det 20. århundredes næsten ensidige amerikanske kulturimport har gjort musikken i kirken bredere inspireret udefra end nogensinde. Den store og afgørende forskel fra før til nu er, at teksterne ikke længere bærer den store lyriske, poetiske eller åndelige værdi i sig selv. Det er musikken, der er det dragende i den amerikanske gospel-tradition, i den økumeniske Taizé-tradition og i den danske, politiserende kirkelige poptradition fra 1970'erne.

Der er et meget stort skridt mellem disse nye, musikalske inspirationer ude-

fra og de lutherske salmer, som er ukomplicerede folkelige viser, hvis man fratager dem deres 500-årige eksistensberettigelse: Ordet og teksten.

Mange af reformati-onstidens salmelodier var hentet fra et allerede kendt repertoire af hjemstavns- og kærlighedssange. Grundtvig skrev sine salmer til udefrakommende skillingsvise- og dagligstuemelodier. Og i vores tid præsenteres vi for forventninger til, at kirkens musik skal hentes fra hverdagens repertoire af hurtigt skabte og ligeså hurtigt glemte døgnrytmer. Inspirationen udefra kræver et åbent sanseapparat af kirkemusikere og menighed, men det er ikke kun vores opgave at bedømme selve musikken "an sich"; den afgørende opgave for os er, i tæt samarbejde med kirkens liturgiske ansvarshavende præster, at veje alt dette udefrakommende på den indefrakommende kirkelige vægt: Hvordan tjener denne musik ordet, som står over musikken i kirken og gør musikken til kirkemusik? Hvordan forkynder vi fra orglet uden ord, men med evangelisk kraft? ■

Jette Dahl

stiftspræst for åndeligt søgende i Ribe Stift

Kirche der Stille

De evangeliske lutherske kirker i Tyskland oplever en tid med opbrud, sammenlægninger og omstruktureringer. Nogle sælges, andre lejes ud og atter andre får en ny kirkelig funktion. Det sidste er sket med en af de tre kirker i Hamburg-Altona-Ost. I 2009 blev "Stilhedens Kirke" født til stilhed, hvile og meditation midt i byens travhed og larm.

Her er regelmæssig morgen- og aftenmeditation og mange lægger deres vej forbi i løbet af dagen og nyder roen. Kirkerummet har ingen bænke, men bedeskamler/puder danner en rundkreds midt i lokalet. På gulvet er en såkaldt "oktagon" (græsk og betyder: otte-vinkler) præcis i midten, som det samlende udgangspunkt. Det er et gammelt kristent symbol på nyskabelse, dåb og helbredelse. Rummet er lyst og imødekommende, indrettet enkelt og stilrent. Et ikonbillede på altrets plads, en døbefont, et trækors og lysglobe udgør udsmykningen.

Vi var nogle danske præster, der besøgte kirken i juni i år. Stedets præst, Irmgard Nauck fortalte om de forskellige tiltag, der fandt sted her og om hendes egen længsel efter at være præst og kirke på netop denne måde. Programmer, der lå fremme, vidnede om en mangfoldighed af kurser, meditationsformer, meditativ dans, Qi Gong dans, alternative gudstjenester, dialog og praksis med andre religioner m.fl. Men midt i denne mangfoldighed var det gennemgående: en månedlig tilbagevendende rytme i årets løb med en genkendelig og gentagne, daglig struktur. Her er et moderne "klosterliv" med en fast livsrytme, som taler ind i tidens åndelige længsler og spirituelle søgen.

Kristen meditation og interreligiøs dialog

"Kirche der Stille" henter inspiration hos de gamle mystikers erfaringer og

ørkenfædrene og mødrene. F.eks. Meister Eckhart, Teresa von Avila og Dag Hammarskjöld. Her er der gemt en skat, vi i dag kan have glæde af at genopdage og forme ind i vores tid, hvilket jeg kun kan nikke genkendende til og byde velkommen. Ud fra en kristen overbevisning åbner kirken for mødet med andre religioner, en såkaldt interreligiøs dialog. Det er en berigelse at kunne følge andre religioners veje ind i stilhedens rum, tilmed i det samme kirkerum. Der bedes regelmæssigt fredsbøn for den fælles verden, vi lever i.

Det var for os besøgende en spændende oplevelse at deltage i fredagens program: "Soul Motion – Körpergebet", en meditativ fri dans med opmærksomhed rettet mod åndedrættet. En autoriseret "Soul-Lehrer og Tanztherapeut" stod for det uden nogen direkte kristen tilgang eller afslutning.

Da vi spurgte præsten, om der var grænser for, hvem der kunne låne/leje kirken, svarede hun, at hun tog altid en samtale med arrangøren inden godkendelsen. I det møde viste hun stor rummelighed, men fastslog, at der i arrangementet skulle være respekt for, at det fandt sted i en kirke.

En interreligiøs meditation

I forlængelse af ovennævnte holdes der naturligt fælles meditationer i kirken. Emnet er f.eks. "Bliv det menneske, du oprindelig er". En deltager udtrykker, at for vedkommende betyder det at få et blødt hjerte! og fortsætter: "I sufi-traditionen tales der

om, at hjertet bliver så varmt og blødt som ild. "Suf" betyder oversat "uld". I den ortodokse tradition siger man: "Gud blev menneske, for at mennesket kunne blive Gud". ("Der Stille Raum geben" – ein Weg der Kirche om 21. Jahrhundert" af Irmgard Nauck, s. 79-80, her i oversættelse) Der mediteres i stilhed over emnet, og bagefter taler to og to, gerne af forskellig religiøs herkomst om, hvad meditationen har åbnet for. Det sker, at en buddhist har læst en kristen sætning, en sufi, et buddhistisk udtryk, for det handler om noget fælles menneskeligt som grund. Der afsluttes med en bøn.

Den ordløse/komtemplative bøn

På et lille bord med tændt stearinlys ligger forskellige kort, som besøgende kan læse. Mit blik falder på et citat af Søren Kierkegaard. Det lyder sådan (i dansk oversættelse):

"Efterhaanden som han blev inderligere og inderligere i Bønnen, havde han Mindre og Mindre at sige, og til sidst blev han ganske taus. Han blev taus, ja hvad der om muligt endnu end Taushed er modsat det at tale, han blev en Hørende. Han meente, at det at bede er at tale; han lærte, at det at bede ikke blot er at tie, men er at høre. Og saaledes er det; at bede er ikke blot at høre sig selv tale, men er at komme til at tie, og at blive ved at tie, at bie, til den Bedende hører Gud".

Talen udfolder i det følgende, hvordan fuglen og liljen er læremestre i den kunst at tie. (Søren Kierkegaard fra

Foto: Jette Dahl

Kirkerummet har ingen bænke, men bedeskamler/puder danner en rundkreds midt i lokalet. På gulvet er en såkaldt "oktagon" (græsk og betyder: otte-vinkler) præcis i midten, som det samlende udgangspunkt. Det er et gammelt kristent symbol på ny-skabelse, dåb og helbredelse.

"Lilien paa Marken og Fuglen under Himlen", Tre gudelige Taler 1849. I afsnittet om at lære at tie (SKS bd. 11, p.17)).

Her understreges stilhedens betydning i bøn. Det opstår en form for ordløs bøn. Kirkefædrene kalder det: Den kontemplative bøn. Først når vi bliver stille i vort indre, kan vi blive lyttende overfor, hvad Gud har at sige os.

"Der Stille Raum geben"

Det er titlen på en bog, som vi besøgende præster købte. Forfatterne er kirkens præst Irmgard Nauck og Anne Gidion, som er præst i "Gottesdienst Institut Nordkirche" i Hamburg. Kreuz Verlag 2013. Her beskriver præsterne, med inddragelse af citater fra deltagere, erfaringerne med "Kirche der Stille", hvad der foregår og hvorfor. Det er spændende og inspirerende læsning om den kristne kirkes vej i det 21.

århundrede. Her er stor rummelighed og åbenhed mod menneskers længsler på tværs af religiøse skel, men også side om side i religionernes forskellighed. Stilhedens værdi værdsættes højt.

Til eftertanke og inspiration i folkekirken

Som stiftspræst for åndeligt søgende i Ribe Stift er der meget for mig at lade mig inspirere af i "Kirche der Stille" i Hamburg. Stilhedens værdi, meditationer, nærværet med andre religioners veje ind i stilheden og meditationens form optager mig. Det gør jeg mine erfaringer med i folkekirken. Men det er og bliver et pionerprojekt i Hamburg som i Ribe Stift. Jeg glæder mig i imidlertid over, at forskellige meditationsformer, retræter og pilgrimsvandringer, erfaringer med stilheds værdi i et åndeligt fællesskab, er et voksende fænomen også i det danske

kirkeliv. Vi er endnu ikke så trængte med hensyn til nedlæggelser og omstruktureringer som den evangeliske kirke i Tyskland er. Måske er det en medvirkende årsag til, at vi ikke har en "Kirche der Stille" og er langt fra at praktisere det, de gør. Men hvis tærsklen til folkekirken skal sænkes og fremmedgjortheden over for bl.a. søndagens gudstjeneste skal afhjælpes, kan vi lære rigtig meget af "Kirche der Stille", hvis vi giver stilheden plads og opdager dens værdi.

Jeg ser frem til at få besøg af Irmgard, kirkens præst, så vi sammen kan lave et par inspirationsdage i Treenighedskirken i Esbjerg i 2015. Her er alle velkomne! ■

Læs mere om "Kirche der Stille" på www.kirche-der-stille.de

Henrik Bundgaard Nielsen

generalsekretær i Kirkefondet

For mange kirker – eller for få ideer?

Allerede tidligt i den proces, som førte til lukning af seks københavnske folkekirker, blev blikket ofte vendt ud mod vore nabolande for at se, om der var erfaringer at trække på der i forbindelse med lukning af kirker. Det var der – i rigeligt omfang – især mht. hvordan man kan genanvende kirkebygninger, når de ikke længere skal fungere som kirke.

Med mere end 250 lukkede kirker siden 1970 i Holland og med knap 2000 lukkede kirker i samme tidsrum i England, så har disse to lande mange erfaringer med de arkitektoniske, organisatoriske og følelsesmæssige udfordringer, når kirker lukkes. I Church of England har man et organ, The Church Commissioners, som forvalter kirkens historiske bygninger og tager stilling til, hvad der skal ske med lukkede kirker – f.eks. nedrivning eller genanvendelse – hele tiden med det fokus, at genanvendelse skal tjene formål, som kommer lokalområdet til gode. En række af de lukkede kirker bliver solgt, og siden 1969 er 2/3 af overskuddet fra dette salg – i alt ca. 250 mio. kr. – gået til støtte af kirkelivet – f.eks. til opførelse af nye kirkebygninger i områder med befolkningstilvækst. Den sidste tredjedel af pengene fra salg af lukkede kirker administreres af Churches Conservation Trust, som bruger midlerne til at bevare de lukkede kirker, som ikke skal genanvendes, eller som venter på en afgørelse.

Noget lignende kan blive nødvendigt i Danmark, hvis der skal lukkes landsbykirker, som er svære at genanvende til andre formål pga. deres beliggenhed med en kirkegård rundt om. Provst Jens Munksgaard fra Sydthy Provsti har f.eks. foreslået, at der på Kirkeministeriets foranledning ”oprettes et selskab, som kan rejse pengene

til vedligeholdelsen af de middelalderkirker, som lukkes, fordi de er i overskud. Så får menighedsrådene råd til at vedligeholde de øvrige kirker, som stadig er i brug, og bruge penge på de kirkelige aktiviteter, som det handler om i dag.” Og da det netop er kirkelivet, som er det vigtigste, så er det godt at trække på udenlandske erfaringer – også mht. initiativer, som kan forebygges, at det bliver nødvendigt at lukke kirker.

Det lille rum – i det store rum

Allerede i 1982 tog Kirkefondet faktisk hul på denne problematik med et lille hæfte om ”Lillekirken i storkirken”. Udgangspunktet her var ikke så meget truende kirkelukninger, men en erkendelse af, at der kunne være kirkebygninger og kirkerum, hvis størrelse og indretning ikke helt svarede til behovet i de lokale menigheder. Der var allerede dengang eksempler på, hvordan man i nogle svenske kirker havde indrettet små ”kirkerum” i det store kirkerum. I langt de fleste tilfælde var det ud fra et liturgisk ønske om at skabe fysiske rammer, som også fungerer, når der er få mennesker til en gudstjeneste, andagt eller lign. For det er ikke altid optimalt at sidde 20-30 mennesker spredt i et stort rum med plads til 400-500 mennesker. Det giver ikke nødvendigvis en fornemmelse af at være en del af et fællesskab.

Opgaven med at skabe en lillekirke i

den store kirke kan løses på mange forskellige måder. Når der primært er tale om at gøre det ud fra et liturgisk synspunkt, så kræves der ikke altid de store bygningsmæssige forandringer. Et vigtigt greb, som er svært at få lov til i ret mange danske kirker, er at fjerne kirkebænkene og erstatte dem med løse stole. Det giver mulighed for at lave mange forskellige ”opstillinger”. I Tösse Nya Kyrka ved Karlstad har man lavet en ”lillekirke” på tværs midt i kirkerummet i nord-syd-retning ved at fjerne nogle faste bænke, sætte løse stole ind og lave et enkelt ”træ-altar” med et vævet tæppe som udsmykning på nordvæggen. Andre steder har man indrettet noget lignende i sideskibe eller ved at fjerne nogle af de bageste bænke og erstatte dem med løse stole. I mange danske landsbykirker kan det være oplagt at indrette tårnrummet til en sådan ”lillekirke”. Og med forekomsten af lysglober i mange kirker, så kan den også bruges som det stykke kirkeinventar, man bygger ”lillekirken” op omkring.

Skabelse af mindre kirkerum i det store kirkerum er også nogle steder sket for at nedbringe udgifterne til opvarmning af det store kirkerum. I disse tilfælde har man lavet mere permanente indretninger – enten med faste vægge eller med glasvægge, hvor man f.eks. laver nye mindre lokaler i sideskibe eller under pulpitter. I den tyske kirke, Marktkirche zum Heiligen

Foto: Mikael Schilling, Matthew Lloyd Architects

Udfordringerne for os i en dansk sammenhæng formuleres meget præcist af Gunnar Granberg, teol.dr. i kirkehistorie ved Uppsala Universitet, som skriver: "Samfundet forandres. Menigheder forandres. Vi forandres. Dybest set er hovedproblemet ikke, at vi har for mange kirker, men at vi har få ideer til, hvordan de kan anvendes."

Geist i Claustal, lavede man for mere end 40 år siden en såkaldt "vinterkirke" med plads til 130 mennesker i et lokale med glasvægge under orgelpulpituret.

De nye rum – i den gamle bygning

Disse permanente ruminddelinger i og af kirkerummet skal selvfølgelig foretages i respekt for det gamle og oprindelige kirkerum og under kyndig vejledning af arkitekter, kunsthistorikere og andre eksperter på området. Når man kigger sig rundt i nabolandene, vil man se mange både gode og dårlige eksempler. Et af de gode findes i Johannes-kirken i Troisdorf sydøst for Köln, hvor man for ca. 15 år siden byggede kirken om, så den fik en multifunktionel indretning og kunne rumme mange af menighedens aktiviteter: Koncerter, foredrag, kulturelle arrangementer – også med mulighed for lettere servering. Særskilte rum blev indrettet under pulpiture og under orglet, og alter, døbefont samt prædikestol er flytbare. Denne kreative og fordomsfrie tilgang til nyindretning af kirkebygningen gør, at det kirkelige liv kan udfolde sig på en helt ny og anderledes måde. Sognets beboere kan tage kirkebygningen til sig på en anden måde – med mange forskelligartede aktiviteter. Andre steder har man valgt at indrette kirken, så der også er lokaler til administration og

undervisning, hvorved man kan spare udgifter til at have det i særskilte bygninger.

Endelig kan disse ombygninger af kirkerummet åbne for, at vi ikke kun fokuserer på, om bygningen enten er kirke eller ikke-kirke. Man skal i stedet tænke "både og" – altså at kirker, der ikke mere skal bruges som almindelige sognekirker, fortsat kan bruges som kirker i kombination med anden brug af dele af bygningen.

Det kirkelige og det ikke-kirkelige – i samme rum

Det er man i højere grad vant til i England. Som Mikael Schilling, dansk arkitekt, bosat i London, siger: "I Danmark er vi vant til, at der er gode fritidstilbud til f.eks.

børn og unge. Sådan er det ikke i England, så derfor fungerer kirken i endnu højere grad her som et sted, hvor man mødes omkring en lang række af fritidsaktiviteter som f.eks. børnegymnastik, kor, musikundervisning osv." Et godt eksempel på det er St. Paul Old Ford i det østlige London, som nu er indrettet som kirke og medborgerhus. Der er fortsat et rum, der

primært bruges til gudstjenester og kirkelige handlinger, men derudover er der galleri, terapi, lektiecafé, gymnastiksal, café mv.

Udfordringerne for os i en dansk sammenhæng formuleres meget præcist af Gunnar Granberg, teol. dr. i kirkehistorie ved Uppsala Universitet, som skriver: "Samfundet forandres. Menigheder forandres. Vi forandres. Dybest set er hovedproblemet ikke, at vi har for mange kirker, men at vi har få ideer til, hvordan de kan anvendes." ■

Læs mere og se flere eksempler i rapport og idékatalog om ny brug af kirker udarbejdet af Realdania og Kirkefondet på www.kirkefondet.dk.

Per Vibskov Nielsen

sogne- og natrkirkepræst i Roskilde Domkirke

Inspirationen fra keltiske vildgæs på Iona

Det var i slutningen af 90'erne, at jeg første gang hørte om Iona. Et ægtepar fra min sognekirke havde været i Skotland og fortalte glædestrålende om deres rejse til de indre Hebrider til den lille ø Iona, hvor vildgæsen ses som et symbol på Helligånden.

Efter nogle år dukkede ordet Iona op igen i forbindelse med planlægningen af en musikgudstjeneste i Risbjerg kirke i Hvidovre, for pludselig stod sognemedhjælperen med et speciale om keltisk spiritualitet skrevet af en gammel studiekammerat. Det blev til en økologisk musikgudstjeneste med keltisk spiritualitet og heling, og efter det var min nysgerrighed for alvor blevet pirret, og jeg besluttede mig for at undersøge stedet ved selvsyn.

Mit første besøg på Iona

Mit første besøg på den lille smukke ø blev enestående, også selvom transporten ikke er nem. Fra Glasgow er det en dagsrejse med tog, bus og 2 færger. Jeg deltog i et kursus med de to største navne indenfor den keltiske kristendom, professor Ian Bradley og præst Ray Simpson, som begge har forfattet adskillige bøger.

Jeg forlod Iona med rygsækken fyldt med en trinitarisk afbalanceret teologi. For som korsteologisk lutheraner får Gud som skaber og ånd nok ikke altid fuld opmærksomhed. Men det blev der rokket ved helt konkret, idet jeg på Iona oplevede Guds nærvær i naturen og i menighedens fællesskab.

Den keltiske kristendom

Iona er det tynde mellemrum mellem himmel og hav, hvor der står et 1200 år gammelt keltisk kors, og netop treenigheden gennemsyrrer alt i den keltiske kristendom og er smukt symboliseret i den keltiske knude, der er kendetegnet ved hverken at have en begyndelse eller en ende.

Det var en stor overraskelse at opdage, at kristendommen så tidligt havde slået rod på de britiske øer (på Iona i år 563) og fået sit helt eget udtryk, og ikke på samme måde som i Nord-europa og dermed Danmark var blevet infiltreret med romersk-katolsk kristendom. Godt nok blev der tidligt sendt missionærer fra Rom til disse afsidesliggende egne af Romerriget, men den keltiske kristendom har formået at fastholde sin særegenhed.

Overraskelsen blev ikke mindre af, at den keltiske kristendom fortsat har en levende og aktuel liturgi i The Iona Community og The Wild Goose Resource Group.

Inspiration at hente hos The Wild Goose Resource Group

The Iona Community er et økumenisk kristent fællesskab grundlagt i 1938 af den skotske præst George MacLeod. The Iona Community kan kaldes et

postmoderne, globaliseret klosterfællesskab, som er spredt ud over hele verden, og som er særlig kendt for den fem-trins leveregel, som medlemmerne er forpligtiget på:

1. Daglig bøn og læsning i Bibelen.
2. Deling af og redegørelse for brug af resurser herunder penge.
3. Planlægning af og redegørelse for brug af tid
4. Arbejde for fred og retfærdighed i samfundet.
5. Møder med og redegørelse for andre medlemmer.

Fællesskabet i The Iona Community har som formål at arbejde for et mere retfærdigt og ligeværdigt samfund, en mere bæredygtig måde at leve på Jorden og en progressiv fornyelse af kirken og liturgien. Man kan være tilsluttet The Iona Community som fuldgyldigt medlem, som associeret og som ven, alt afhængig af hvor stort engagement man har og hvor stor en del af

VENTER

Gud, så megen tro venter
som en gravid kvinde venter i håb
som et folk under belejring holder ud til befrielsen kommer
som sjælen tabt i mørke, ude af stand til at se blot et glimt af lys
alligevel snublende gennem natten fordi et eller andet sted,
forude, vil dagen helt sikkert gry
Gud, vær med os i vores venten.

Bøn af Kathy Galloway, der var den første valgte kvindelige leder af The Iona Community, og nu er leder af Christian Aid Scotland (fra bogen 50 Great Prayers from The Iona Community, Wild Goose Publications 2011 – oversættelse PVN).

ens indkomst, man ønsker at donere til fællesskabet, og af samme grund kommer The Iona Community næppe til at få større tilslutning i Danmark.

Til gengæld er der så meget mere at hente i The Wild Goose Resource Group, som er et projekt under The Iona Community drevet af John Bell, Graham Maule and Jo Love, som alle besøgte Danmark i september 2014. De er engageret i at hjælpe menigheder og præster med at forny kirkelivet, og det både liturgisk, musikalsk og menighedsopbyggende. De har et væld af udgivelser sig bag, hvor især de mange bøger med nye salmer gør indtryk, men også bønnebøger, prædikener og meditationer samt CD'er. Mange af de mest kendte salmer fra Iona stammer således fra WGRG.

Gennem årene har mange med tilknytning til Iona fået udgivet materiale, og især bøger med bønner synes at blive vægtet højt. Men hovedværket må trods alt være Iona Abbey Worship Book, som bruges ved alle liturgiske handlinger i klosteret på Iona, og som kan kaldes et stort koncentrat af aktuel keltisk kristendom. Her finder man liturgier til hver ugedag, og det er både til morgen- og aftenandagt, men også til helingsandagt, nadverliturgier, skabelsesgudstjenester, forbønsandagter, og liturgier for fred og retfærdig-

hed. Hver enkelt liturgi har veksel-læsninger, bønner, salmer samt en indledende forklaring til hver enkelt handling.

Oplagt at vende blikket mod vest

I Den Danske Folkekirke er vi vant til at orientere os bagud, før vi kan gå frem, og det er helt sikkert godt, når vi besinder os på det teologiske tanke-gods hos Martin Luther, og før det Augustin, og før ham kirkefædrene og endnu før Bibelens personer. Men det er også oplagt at vende blikket mod vest, sådan som Grundtvig gjorde på sine 3 Englandsrejser, hvor han fandt inspiration i den anglikanske kulturkreds. Og selv om Grundtvig så vidt vides aldrig nåede til Iona, så minder hans teologi på flere måder om den keltiske kristendom, som vi i vores tid har en langt lettere adgang til.

I en tid, hvor neoateister og andre militante religioner presser kristendommen, er det for nemt at burre sig inde og ruste sig med en konservativ og ortodoks kristendomstolkning for ikke at sige fundamentalisme. Derfor kan den liberale teologi, som kendetegner den aktuelle keltiske kristendom fra Iona, vise sig at være et passende korrektiv til at åbne øjnene for evangeliets fordring på tilgivelse, gæstfrihed og gavmildhed.

For Vildgåsen flyver, hvorhen den vil, og du hører den suse, men du ved ikke, hvor den kommer fra. Jeg tror den kommer fra Iona! ■

På dansk er følgende materiale fra Iona tilgængeligt udgivet af Kirkefondet:
Vi har et håb – 45 salmer og sange fra alverden (inklusive 7 bønner fra Iona oversat af Vagn Lundbye)
Må din vej gå dig i møde – bog og CD (indeholder sange og liturgier fra bl.a. Wild Goose Resource Group)
 Kirkefondet planlægger en ny udgivelse i 2015 med liturgier, bønner, drama etc. på dansk fra Wild Goose Resource Group.

Liturgisk fornyelse med inspiration udefra

Han stod lige så roligt og begyndte at synge en ganske enkelt sang på la la la. Ikke noget med at vente på, at der blev helt stille i salen. Snart sang alle med. I løbet af ingen tid havde vi lært ord og melodi til en af de nye salmer, som udgives af The Iona Community dette efterår.

Vi, der sang med, var præster, organister og et par menighedsrådsmedlemmer, som var samlet et par dage midt i september på Emmaus Galleri og Kursuscenter i Haslev til konferencen "Gudstjeneste i stedets ånd – liturgisk fornyelse lokalt og nationalt". Formålet var at samle mennesker med forskellige perspektiver, interesser, erfaringer og tanker og med input udefra diskutere kvalitet i gudstjenesten.

Fra Skotland deltog præst, musiker og salmedigter John Bell. Han fortalte om det keltisk inspirerede liturgiske udviklingsarbejde på Iona, og om hvordan man kan udvikle menigheds-sangen. Hans foredrag gav stof til en

masse tanker. Han pegede bl.a. på, at man skal passe på ikke at gøre det bedste til det godes fjende, og at det intellektuelle ikke er det hele, der er også en krop, og at forandring omfordeler magt og ressourcer, så en forandringsproces er ikke noget, man bare gør eller kommer igennem med. Side-løbende gav han anskuelsesundervisning i, hvordan man kan få en forsamling til at synge

til stor fornøjelse for konferencens deltagere.

Fra Norge kom Hans Arne Akerø, præst og sektionsleder i Kirkerådet i Norge med ansvar for gudstjenesteliv og kultur. Akerø har gennem mange år arbejdet med liturgisk fornyelse i Norge. I 2011 resulterede det i autorisation af "Den norske kirkes Gudstjenestebok". Reformen rummer mange valgmuligheder, og den liturgiske musik, som er det bærende element, kan antage alle genrer fra gregoriansk over norsk folkemusik til gospel. Med re-

Formålet var at samle mennesker med forskellige perspektiver, interesser, erfaringer og tanker og med input udefra diskutere kvalitet i gudstjenesten.

formen kan den enkelte menighed i vid udstrækning selv designe sin gudstjeneste, hvilket kan gå ud over genkendeligheden og oplevelsen af at have gudstjenesten som noget fælles. Her var stof til kritiske refleksioner i det videre liturgiske arbejde på dansk grund. Som led i

præsentationen af reformen var der også en gudstjeneste på norsk.

Koncert var der også plads til. Den svenske organist Gunnar Idenstam og violinisten Lisa Rydberg spillede deres helt egen fortolkning af Johan Sebastian Bach, en spillemandsudgave udsat for barokviolin og tramporgel.

Konferencen vekslede mellem foredrag, oplæg, diskussioner og konkrete oplevelser af forskellige liturgier i Haslev kirke. Den var arrangeret af en arbejdsgruppe under Folkekirkens Uddannelses- og Videnscenter med deltagelse af både præster, organister og forskere i praktisk teologi med fokus på liturgik.

**Povl Götke og
Christina Rygaard Kristiansen**

Foto: Otto Lundgaard

Nyt fra Kirkefondet

Nye temaer for "Kirken i dag" i 2015

Vi kan nu løfte sløret for næste års temaer af "Kirken i dag". Igen har vi lagt meget vægt på, at temaerne er aktuelle og relevante for menighedsrådsmedlemmer, præster og andre ansatte og interesserede i folkekirken.

Det første nummer har temaet Kirken i morgen. Det bliver et udvidet jubilæumsnummer på 48 sider, da Kirkefondet i 2015 fylder 125 år. Her vil vi kigge på fremtidens kirke.

Nr. 2 kommer til at handle om diakoni i sognet. I nr. 3 sætter vi fokus på folkekirken viden om sig selv og omverdenen, og i nr. 4 ser vi på dåben som nøglen til folkekirken.

Abonnement for 2015 kommer til at koste kr. 240,- for alle 4 numre. Vi giver 10 % rabat ved bestilling til et helt menighedsråd. Hvis du allerede abonnerer på "Kirken i dag" fortsætter dit abonnement automatisk. På gensyn i 2015!

Sæt et kryds i kalenderen allerede nu!

Kirkefondet har 125 års jubilæum i 2015, og det bliver markeret på forskellige måder. Selve jubilæumsfejringen finder sted lørdag den 3. oktober, hvor der bl.a. vil være kirkevandring, repræsentantskabsmøde og festmiddag, så sæt et kryds i kalenderen ved denne dato.

Jubilæet vil også blive markeret ved et jubilæumsnummer af "Kirken i dag", ny hjemmeside for Kirkefondet, salmekonkurrence og andre initiativer rundt om i landet.

Nærmere oplysninger kommer senere.

Sidste tilmeldingsfrist som vejkirke i 2015

Lige nu strømmer tilmeldingerne til næste års vejkirkebrochurer ind. Tilmeldingsfristen er onsdag den 17. december.

Tilbuddet er en oplagt mulighed for at fortælle, at jeres kirke er åben for besøgende udover ved gudstjenesten. Her er der mulighed for at beskrive, hvad man kan se i kirken, specielle arrangementer m.m.

Som noget nyt er der også mulighed for at blive cykelvenlig vejkirke, og der er heldigvis en del af kirkerne, der har taget i mod dette tilbud.

Læs mere på www.vejkirker.dk eller kontakt Charlotte Lydholm på tlf. 33 73 00 48.

Repræsentantskabsmøde og årsberetning

Lørdag den 15. november afholdte Kirkefondet sit årlige repræsentantskabsmøde. For selve repræsentantskabsmødet havde sognepræst Tine Illum fra Sdr. Bjert et veloplagt oplæg med praktiske øvelser omkring gudstjenesteliv.

På selve repræsentantskabsmødet blev Anne Margrethe Raabjerg Hvass, Lars Seeberg, Tommy Liechti og Katrine Sønderberg genvalgt til bestyrelsen.

Har du lyst til at vide mere om Kirkefondets arbejde er Kirkefondets årsberetning for 2014 lagt ud på www.kirkefondet.dk.

Kirkefondet har brug for din hjælp!

Kirkefondet er berettiget til at modtage gaver til Kirkefondets arbejde med skattefradrag for giveren. For at være sikre på, at Kirkefondet kan beholde denne ret til skattefradrag, skal vi have 100 givere hvert år, som hver har givet mindst kr. 200 som en personlig gave til Kirkefondets arbejde for liv og vækst.

Vi håber derfor, at I vil være med til at støtte Kirkefondets arbejde med mindst kr. 200, så vi kan nå op på de 100 givere i 2014. Beløbet kan indbetales på konto 2191-8541701207. Giv os sammen med indbetalingen dit navn, adresse og cpr.nr. Hvis du indbetaler 250 kr. eller derover, vil du som bidragyder modtage "Kirken i dag" gratis.

På forhånd tak for hjælpen!

Tema for næste nummer af *Kirken i dag*:

Kirken i morgen
(jubilæumsnummer)

Kirken *i* dag

Få nye tal på dit sogn eller provsti

Kirkefondet har stor erfaring med at udarbejde befolkningsanalyser til brug for planlægnings- og visionsarbejde i sogne og provstier på baggrund af statistisk materiale fra Danmarks Statistik. Der er netop offentliggjort nye sognedemografiske tal for 2014!

Sogneprofil

En enkel og præcis præsentation af befolkningssammensætningen i sognet i 15 diagrammer med forklarende tekst. Vi ser på antallet af danskere og udlændinge, børneårsgange, husstandstyper, indkomstniveau, folkekirkemedlemskab m.m. og på befolkningsudviklingen i perioden 1996-2014.

20 sider + bilagsmateriale
kr. 4.500 + moms.

Sogneanalyse

En gennemgribende analyse af sognet i 28 diagrammer med forklarende tekst giver jer en detaljeret viden om indbyggerne i sognet og tendenser i befolkningsudviklingen i perioden 1996-2014. Der ses grundigt på folkekirkemedlemskab, ind- og udmeldelser og kirkelige handlinger, og der gives inspiration til det kirkelige arbejde i sognet.

65 sider + bilagsmateriale - kr. 12.000 + moms.

Fremlæggelse

En nøje gennemgang af oplysningerne med oplæg til debat fx ved en sogneaften

kr. 4.000 + moms og rejseudgifter.

Vi laver også profiler til provstier.

Læs mere om profiler og analyser på
www.sognestatistik.dk